

**ДОВІДНИК КОРИСТУВАЧА ЄКТС
2015**

Україномовний текст Довідника користувача ЄКТС підготували:

професор Ю.Я. Бобало

професор Л.В. Губерський

професор І.І. Бабин

професор В.А. Бугров

професор А.Г. Загородній

професор В.А. Павлиш

доцент Я.Я. Болюбаш

доцент А.П.Гожик

Зміст

Вступ	
Розділ 1	Основні характеристики ЄКТС
Розділ 2	ЄКТС і Європейський простір вищої освіти (ЄПВО)
Розділ 3	ЄКТС для розробки, запровадження і моніторингу програми
	3.1 Контекст програми
	3.2 Профіль програми
	3.3 Результати навчання програми
	3.4 Структура програми і призначення кредитів
	3.5 Навчання, викладання і оцінювання
	3.6 Моніторинг призначення кредитів
Розділ 4	ЄКТС для мобільності і визнання кредитів
	4.1 Ступенева мобільність
	4.2 Кредитна мобільність
	4.2.1 Період перед кредитною мобільністю
	4.2.2 Період після кредитної мобільності
	4.2.3 Інституційні норми і положення
	4.3 Розподіл оцінок
	4.4 Переведення оцінок
Розділ 5	ЄКТС і навчання впродовж життя
	5.1 Навчання впродовж життя – можливості для відкритого навчання
	5.2 Визнання попереднього навчання і досвіду
Розділ 6	ЄКТС і забезпечення якості
Розділ 7	ЄКТС і супроводжуючі документи
	7.1 Каталог курсу
	7.2 ЄКТС і супроводжуючі документи для кредитної мобільності
	7.2.1 Угода про навчання для кредитної мобільності з навчання
	7.2.2 Угода про навчальну практику
	7.3 Академічна довідка
	7.4 Сертифікат про навчальну практику
	Подяки
Додаток 1	Глосарій
Додаток 2	Приклади: переведення оцінок
Додаток 3	Рекомендовані джерела
Додаток 4	Приклади: профілі програми
Додаток 5	Приклади: результати навчання

Вступ

Європейська система перенесення і накопичення кредитів – це інструмент Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), що забезпечує прозорість навчання та навчальних курсів і, таким чином, сприяє підвищенню якості вищої освіти.

ЄКТС була впроваджена у 1989 році в рамках програми Еразмус (Erasmus) для перенесення кредитів, отриманих студентами під час навчання за кордоном, у кредити, що визнавалися вітчизняними університетами, куди студенти поверталися для продовження своєї навчальної діяльності. З часом її почали використовувати не тільки для перенесення кредитів на основі навчального навантаження і отриманих результатів навчання, а й для накопичення кредитів, передбачених ступеневими програмами освітніх закладів. ЄКТС допомагає розробляти, описувати і запроваджувати навчальні програми, дозволяє інтегрувати різні типи навчання у перспективу навчання впродовж життя, і поліпшує мобільність студентів, полегшуючи процес визнання кваліфікацій та періодів навчання. ЄКТС може застосовуватись до усіх програм, незалежно від способу реалізації (аудиторне навчання, навчання на базі організації, дистанційне навчання) чи статусу студентів (студент денної/заочної форми навчання), і до всіх видів навчального контексту (формальний, неформальний та неофіційний).

Довідник користувача ЄКТС містить рекомендації стосовно реалізації ЄКТС і дає посилання на корисні супроводжуючі матеріали. На вимогу міністрів, відповідальних за сферу освіти в країнах-учасниках Болонського процесу, в Бухаресті (Бухарестське комюніке, 2012) у Довідник користувача ЄКТС 2009 року були внесені зміни з метою посилення “змістовного забезпечення результатів навчання” у ЄПВО. Довідник сприяє реалізації завдання міністрів “закликати навчальні заклади до подальшого забезпечення взаємозв'язку між навчальними кредитами, результатами навчання та навчальним навантаженням студента і включати отримані результати навчання в процедуру оцінювання”. Робота проведена в останні роки, як в рамках Болонського процесу, так і в окремих країнах, забезпечила надійний фундамент для оновленої версії Довідника, який покликаний допомогти академічній спільноті й іншим, зацікавленим у вищій освіті, сторонам рухатися у напрямку змін, що підтримуються Болонським процесом.

Оновлений Довідник враховує сучасний розвиток Болонського процесу, зокрема створення ЄПВО, консолідацію навчання впродовж життя, зміщення парадигми вищої освіти, зорієнтованої на викладача, до студентоцентрованої вищої освіти, зростаюче застосування результатів навчання, і розробку нових форм та методів навчання й викладання. Довідник зосереджує особливу увагу на створенні і запровадженні програми й базується на досвіді вищих навчальних закладів у використанні рамок кваліфікацій та застосуванні принципів ЄКТС в академічній практиці.

Довідник призначений для студентів усіх форм навчання, академічного, адміністративного персоналу закладів вищої освіти та працедавців, провайдерів освітніх послуг і всіх інших зацікавлених сторін. Для зручності читачів термін “студент” застосовується до всіх, хто навчається у вищих навчальних закладах (денна/заочна/дистанційна форми навчання, навчання у студмістечку закладу (кампусі), навчання на базі організації, здобуття ступеневої кваліфікації, або вивчення автономних освітніх одиниць чи навчальних курсів).

Над оновленням Довідника працювала робоча група спеціалістів-практиків, призначених країнами-учасницями Болонського процесу й іншими зацікавленими асоціаціями. Він розглядався та обговорювався зацікавленими асоціаціями, експертами країн ЄПВО і Групою супроводу Болонського процесу. Координацію проекту і консультативний процес здійснювала Європейська комісія. Остаточо Довідник затверджено Міністрами вищої освіти Європейського простору вищої освіти у 2015 році на конференції міністрів у Єревані. Таким чином, це є офіційний Довідник користувача ЄКТС.

Основні характеристики ЄКТС

ЄКТС – це орієнтована на особу, яка навчається, система накопичення і перенесення кредитів, що ґрунтується на принципі прозорості процесів навчання, викладання й оцінювання. Мета ЄКТС полягає у сприянні планування, запровадження й оцінювання освітніх програм, а також мобільності студентів через визнання навчальних досягнень, кваліфікацій та періодів навчання.

Кредити ЄКТС відображають обсяг навчання, що базується на визначених результатах навчання і пов'язаному з ними навантаженні. 60 кредитів ЄКТС призначаються результатам навчання і відповідному навантаженню повного академічного (навчального) року або його еквіваленту, що, зазвичай, охоплює ряд освітніх компонентів, яким (на основі результатів навчання та навантаження) призначаються кредити. Кредити ЄКТС, в основному, виражаються цілими числами.

Результати навчання – це твердження про те, що особа, яка навчається, знає, розуміє і здатна виконувати після завершення навчання. Досягнення результатів навчання необхідно оцінювати за допомогою процедур, що ґрунтуються на чітких і прозорих критеріях. Результати навчання встановлюють як окремим навчальним компонентам, так і програмам в цілому. Вони використовуються у Європейських і національних рамках кваліфікацій для опису рівня відповідної кваліфікації.

Навантаження – це визначення часу, який, зазвичай, необхідний особі, яка навчається, для завершення усіх форм навчальної діяльності, таких як лекції, семінари, проекти, практична робота, навчальна практика¹ і самостійне навчання, що вимагається для досягнення визначених результатів навчання у формальних навчальних середовищах. Відповідність навантаження денної форми навчання одного академічного року 60-ти кредитам часто затверджується національними нормативно-правовими положеннями. У більшості випадків навантаження складає від 1500 до 1800 годин на один академічний рік. Це означає, що один кредит відповідає 25 - 30 годинам роботи. Слід розуміти, що такий розрахунок відображає типове навантаження, і що для окремих студентів реальний час для досягнення результатів навчання варіюватиметься.

Призначення кредитів у ЄКТС – це процес призначення відповідної кількості кредитів кваліфікаціям, ступеневим програмам або окремим освітнім компонентам. Кредити призначають повним кваліфікаціям чи програмам відповідно до національного законодавства або практики з посиланням на національні і/або Європейські рамки кваліфікацій. Вони призначаються освітнім компонентам, наприклад, розділам курсів, дипломним роботам (дисертаціям), навчанню на базі організації і практиці, беручи за основу розподіл 60 кредитів на один академічний рік денної форми навчання, відповідно до розрахованого навантаження, необхідного для досягнення визначених результатів навчання кожного компонента.

Присвоєння кредитів у ЄКТС – це формальне отримання студентами та іншими особами, які навчаються, кредитів, встановлених кваліфікаціям і/або їх компонентам, за умови досягнення ними визначених результатів навчання. Національні органи влади повинні вказувати заклади, які уповноважені присвоювати кредити ЄКТС. Кредити присвоюються кожному студенту після завершення обов'язкових видів навчальної діяльності і досягнення визначених результатів навчання, що підтверджується відповідним оцінюванням. Якщо студенти та інші особи, які навчаються, досягли результатів навчання в інших формальних, неформальних, чи неофіційних навчальних контекстах або часових рамках, кредити можуть присвоюватися через оцінювання та визнання цих результатів навчання.

Накопичення кредитів у ЄКТС – це процес нагромадження кредитів, присвоєних за досягнення результатів навчання освітніх компонентів у формальних контекстах, а також за інші

¹ Цей довідник використовує слова «навчальна практика», «практика», «практична підготовка», «інтернатура», «стажування» як синоніми.

види навчальної діяльності, що реалізовані в неофіційних і неформальних контекстах. Студент² може накопичувати кредити з метою:

- здобуття кваліфікації відповідно до вимог закладу, який присуджує ступені;
- документального підтвердження особистісних досягнень для навчання впродовж життя.

Перенесення кредитів – це процес, за якого кредити, присвоєні в одному контексті (програмі, закладі) визнаються в іншому формальному контексті з метою отримання кваліфікації. Кредити, присвоєні студенту в рамках однієї програми, можуть переноситися із закладу для накопичення в іншій програмі того ж самого або іншого навчального закладу. Перенесення кредитів – це запорука успішної навчальної мобільності. Навчальні заклади, факультети, кафедри можуть укладати угоди, які гарантують автоматичне визнання і перенесення кредитів.

Документація ЄКТС: Використання кредитів ЄКТС забезпечується і якісно поліпшується супроводжувальними документами (каталог курсу, угода про навчання, академічна довідка і сертифікат про проходження навчальної практики. Окрім того, ЄКТС робить свій внесок у прозорість інших документів, для прикладу, додаток до диплома.

² Питання про посилання на 'студента' чи 'особу, яка навчається' детально обговорювалося робочою групою і зацікавленими сторонами. Досягнуто спільного бачення і визнано факт, що вища освіта рухається в напрямку гнучкіших положень і більшість освітніх систем організуються навколо забезпечення формальних програм для чітко визначеного студента. Оскільки використання у Довіднику тільки терміну 'особа, яка навчається' вважалося непродуманим, тому вживається термін 'студент' для позначення усіх осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах (денна/заочна/дистанційна форми навчання, навчання у студмістечку закладу (кампусі), навчання на базі організації, здобуття ступеневої кваліфікації, або вивчення автономних освітніх модулів (одиниць) чи навчальних курсів).

ЄКТС і Європейський простір вищої освіти (ЄПВО)

У 1999 році Болонська декларація внесла ЄКТС до основних цілей, яких необхідно досягнути країнам-учасникам Болонського процесу. Завдяки реалізації структурних реформ Болонським процесом, ЄКТС стала провідним інструментом Європейського простору вищої освіти (ЄПВО).

ЄКТС визнана національною системою кредитів у більшості країн ЄПВО. В інших регіонах світу ця система набуває популярності серед освітніх закладів або успішно взаємодіє з місцевими системами кредитів³ на основі критеріїв порівняння і, таким чином, відіграє свою роль у розширенні глобального виміру освіти.

У межах ЄПВО, ЄКТС сприяє поліпшенню прозорості й зрозумілості освітнього процесу, а, отже, відіграє ефективну роль у стимулюванні змін і модернізації. Реалізація ЄКТС заохочує до зміни парадигми підходу до навчання із орієнтованого на викладача до студентоцентрованого навчання, що визнано основоположним принципом ЄПВО.

Зверніть увагу (NB)

Студентоцентроване навчання (Student-Centred Learning) – це процес якісної трансформації навчального середовища для студентів та інших осіб, які навчаються, метою якого є поліпшення їх автономії і здатності до критичного мислення на основі результатного підходу.

Поняття студентоцентрованого навчання включає такі елементи:

- опора на активне, а не пасивне навчання;
- акцент на критичному й аналітичному навчанні та розумінні;
- підвищена відповідальність і підзвітність студента;
- розширення автономії студента;
- рефлексивний підхід до процесів навчання й викладання як із боку студента, так і викладача.

Використовуючи результати навчання і навантаження у процесі розробки та запровадження навчального плану, ЄКТС ставить студента в центр освітнього процесу. Більше того, використання кредитів спрощує створення і документальне підтвердження гнучких траєкторій навчання, що забезпечує студентам більшу автономію та посилює їхню відповідальність.

Завдяки результатному підходу, використання ЄКТС забезпечує досягнення таких цілей ЄПВО:

- сприяє визнанню попереднього навчання й досвіду і заохочує до здобуття освіти вищого рівня та активнішої участі у навчанні впродовж життя;
- встановлює тісніший зв'язок між освітніми програмами й суспільними вимогами, поліпшує взаємодію з усіма зацікавленими сторонами, включаючи сферу праці і суспільство в цілому;
- сприяє мобільності всередині навчального закладу чи країни, із закладу до закладу, з країни до країни, між різними секторами освіти і навчальними контекстами (тобто формальне, неформальне, неофіційне навчання і навчання на базі організації) через визнання і перенесення кредитів.

У національному законодавстві використання ЄКТС може бути вимогою для акредитації програм вищої освіти або кваліфікацій.

³ ЄКТС інспірувала розвиток систем кредитів в інших регіонах, для прикладу в Південній Азії чи Латинській Америці і нещодавно в Африці.

ЄКТС для розробки, запровадження і моніторингу програми

Цей розділ присвячений розробці освітніх програм вищими навчальними закладами або іншими провайдерами освітніх послуг. Використання кредитів ЄКТС спонукає до розробки прозоріших програм і забезпечує гнучкіший підхід у процесі створення і розробки навчальних планів.

З інституційної точки зору, розробка програми означає написання навчального плану і вираження його компонентів у кредитах із зазначенням результатів навчання та пов'язаного з ними навантаження, видів навчальної діяльності, методів викладання і процедур/критеріїв оцінювання. Інституційна рамка кредитів повинна задовольняти потреби різних програм і підтримувати між- та мультидисциплінарні підходи.

Використання ЄКТС у вищих навчальних закладах вимагає як інституційної рамки кредитів, що базується на інституційних положеннях, так і глибокого розуміння цієї системи кожним членом академічного персоналу. Деякі навчальні заклади досягають такого розуміння шляхом постійної професійної підготовки своїх штатних працівників. Командні рішення стосовно розробки навчальної програми посилюють її цілісність.

Зверніть увагу (NB)

Кожна незалежна особа, яка навчається, може накопичувати кредити, необхідні для здобуття кваліфікації завдяки різноманітним способам навчання. Необхідні студенту знання, навички й уміння (компетенції) можуть бути отримані у формальному, неформальному і неофіційному контекстах. Їх можна отримати у результаті прийняття цільового рішення, або внаслідок виконання різних видів навчальної діяльності впродовж певного часу. Особа, яка навчається, може обирати освітні компоненти без прямої орієнтації на формальну кваліфікацію. ЄКТС підтримує цей процес, як описано у Розділі 5 про навчання впродовж життя.

Описані нижче кроки визначені як корисні для розробки програм.

3.1 Контекст програми

У процесі розробки нової програми, перше рішення, зазвичай, стосується рівня кваліфікації, яка буде присвоюватися відповідно до національного законодавства та існуючих рамок кваліфікацій (Європейська, національна, галузева, інституційна).

Зрозуміло, що не всі результати навчання є на однаковому рівні, тому, повна реалізація системи кредитів вимагає застосування рівневих дескрипторів.

Зверніть увагу (NB)

Існує дві Європейські рамки кваліфікацій: рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (РК-ЄПВО) і Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄРК-для навчання впродовж життя), що функціонує у ЄС. Обидві рамки використовують результати навчання для опису кваліфікації (наприклад, бакалавр, магістр, доктор) і є сумісними між собою настільки наскільки це стосується вищої освіти (цикли 1, 2 і 3 РК-ЄПВО відповідають рівням 6, 7 і 8 ЄРК-для навчання впродовж життя) та узгоджуються з кваліфікаціями 6, 7 і 8 рівнів Міжнародної стандартної класифікації освіти (ISCED).

РК-ЄПВО визначає три основні цикли та описує їх за допомогою так званих Дублінських дескрипторів на основі понять: застосування знань і розуміння, висловлювання суджень, комунікативні навички й навченість навчатися. Перший і другий цикли також характеризуються діапазонами кредитів:

- перший цикл кваліфікацій, зазвичай, включає 180 - 240 кредитів ЄКТС. (Кваліфікації короткого циклу - в межах або приєднані до першого циклу, але офіційно не є частиною РК-ЄПВО - як правило, включають в себе 90 або 120 кредитів ЄКТС (див. нижче));
- другий цикл кваліфікацій включає 90 або 120 кредитів ЄКТС, з мінімальною кількістю 60 кредитів на рівні другого циклу;
- використання ЄКТС у третьому циклі варіюється.

ЄРК-для навчання впродовж життя описує 'рівні кваліфікації' (без зазначення будь-яких кредитних діапазонів) з метою забезпечення загальної базової рамки, яка допомагає порівнювати національні системи кваліфікацій, рамки та їх рівні і ґрунтується на восьми рівнях.

- Як інструмент для сприяння навчанню впродовж життя, ЄРК охоплює загальну освіту та освіту дорослих, професійно-технічну освіту і підготовку, а також вищу освіту.

- Ці вісім рівнів охоплюють повний спектр кваліфікацій – від здобутих в результаті завершення обов'язкової освіти до присвоєних на найвищому рівні академічної, професійної чи професійно-технічної освіти і підготовки.

- В принципі, кожен рівень повинен бути досяжний для різних траєкторій здобуття освіти та професійного зростання.

- Результати навчання визначаються трьома категоріями – знання, навички й уміння (компетенції). Це означає, що кваліфікації, у різних поєднаннях, охоплюють широкий спектр результатів навчання, включаючи теоретичні знання, практичні і технічні навички та соціальні уміння (компетенції), де здатність працювати з іншими буде вирішальною.

Різні цикли РК-ЄПВО співвідносяться з рівнями ЄРК- для навчання впродовж життя таким чином:

- кваліфікації короткого циклу відповідають 5 рівню;
- кваліфікації першого циклу відповідають 6 рівню;
- кваліфікації другого циклу відповідають 7 рівню;
- кваліфікації третього циклу відповідають 8 рівню.

Національні системи освіти можуть включати інші рівні, аніж ті, що включені в загальні рамки, оскільки національні рамки самосертифіковані і співвідносяться з РК-ЄПВО і ЄРК. Для прикладу, ЄРК складається з 8 рівнів, а кількість рівнів в існуючих національних рамках коливається від 7 до 12. Таким чином, факт включення кваліфікацій короткого циклу в РК-ЄПВО не зобов'язує країни включати такі (ці) кваліфікації у свої національні рамки, але забезпечує чітке визнання факту того, що багато національних рамок не включають кваліфікацій короткого циклу.

РК-ЄПВО і ЄРК - це загальні рамки, за якими необхідно буде вивіряти національні, інституційні рамки та дескриптори.

Національні рамки, як правило, детальніші, аніж загальні рамки і відображають перелік третинних кваліфікацій, що пропонуються цією країною.

Вищі навчальні заклади, які запроваджують ЄКТС як систему кредитів, потребуватимуть інституційної рамки, що корелюється з національною та міжнародною рамками. Інституційна рамка вказує на порядок використання кредитів ЄКТС, зазвичай, точно визначивши мінімальну величину кредиту для освітнього компонента, щоб сприяти міждисциплінарним та мультидисциплінарним програмам (які будуть створені шляхом поєднання освітніх компонентів з усього переліку дисциплін). Європейська й національні рамки визначають рівень кінцевої кваліфікації. Таким чином заклади, визнаючи, що не всі кредити, отримані на шляху до здобуття кваліфікації є однакового рівня (наприклад, результати навчання, досягнуті впродовж третього року навчання на здобуття ступеня бакалавра, будуть складнішими, аніж результати, отримані на першому році навчання), можуть точно визначати проміжні рівні кредитів з допомогою відповідних дескрипторів, які (разом з правилами прогресії) допоможуть тим, хто навчається просуватися вперед відповідно до своїх навчальних траєкторій.

Перш, ніж приступити до детальної розробки програми, необхідно, у контексті інституційних і кафедральних завдань, встановити професійні специфікації (положення, вимоги) та інституційну академічну рамку для призначення кредитів.

Також рекомендується проаналізувати потреби тих, хто навчається, провести консультації із зацікавленими сторонами (працедавцями, випускниками, суспільством в цілому) для з'ясування попиту на цю програму.

3.2. Профіль програми

Профіль представляє характерні риси програми (Локгофф (Lockhoff) та ін., 2010). Він визначає галузь (галузі) навчання (які можуть виражатися кодами Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED-F), рівень програми, основний фокус, ключові очікувані результати навчання, навчальне середовище й основні види навчальної і викладацької діяльності та оцінювання. Ефективний профіль програми дасть студентам і зацікавленим сторонам чітке розуміння загальних й предметно-визначених умінь (компетенцій), що будуть розвиватися, і потенціал здатності до працевлаштування після закінчення програми. З цією метою рекомендується, щоб профіль визначався у процесі консультацій з відповідними зацікавленими сторонами (наприклад, викладачі, соціальні партнери, працедавці, випускники і представники студентства) і був представлений у зрозумілий та прозорий спосіб.

Профіль повинен бути частиною опису програми, включеної в каталог курсу.

Зверніть увагу (NB)

У ЄПВО поняття “результати навчання” і “уміння” (“компетенції”) використовуються з різними відтінками значення і з дещо різних точок зору.

У Довіднику ці поняття трактуються таким чином:

Уміння (“компетенція”) означає ‘перевірену здатність використовувати знання, навички, особисті, соціальні і/або методологічні здібності у робочих чи навчальних ситуаціях задля професійного і персонального розвитку. У контексті ЄРК, уміння (компетенція) описується термінами відповідальності й автономності’ (Рекомендації 2008/С 111/01). Уміння (компетенції) можуть бути загальними і предметно-визначеними. Сприяння розвитку умінь (компетенцій) є об’єктом процесу навчання та освітньої програми.

Результати навчання відображають рівень умінь, досягнутий студентом і підтверджений оцінюванням. Це ‘положення про те, що студент знає, розуміє і здатний виконувати після завершення процесу навчання’ (там же). Формулюванням результатів навчання займається академічний персонал закладу із залученням студентів й інших зацікавлених сторін. Для полегшення оцінювання необхідно, щоб ці твердження були завірені.

3.3 Результати навчання програми

Результати навчання програми базуються на профілі програми і описують те, що студент знає, розуміє і здатний виконувати після завершення програми.

Зверніть увагу (NB)

Формулювання результатів навчання програми

Значну увагу потрібно приділяти процесу формулювання результатів навчання. Запропонований нижче неповний перелік пропонує ряд корисних рекомендацій.

- Результати навчання повинні адекватно відображати контекст, рівень, сферу діяльності (галузь, рамки), і зміст програми.
- Положення про результати навчання повинні бути стислими і не надто деталізованими.
 - Результати навчання повинні бути взаємоузгодженими.
 - Результати навчання повинні бути зрозумілими та легко піддаватися контролю на основі реальних досягнень студента після завершення програми.
 - Результати навчання повинні бути досяжними в межах встановленого навантаження.
 - Результати навчання повинні пов’язуватися з відповідними видами навчальної діяльності, формами і критеріями оцінювання.
 - Не існує норм стосовно ідеальної кількості результатів навчання на рівні програми. Досвід показує, що 10-12 результатів є прийнятною кількістю.

• Загальноприйнятий спосіб формулювання результатів навчання базується на трьох надзвичайно важливих елементах:

1. Використовуйте дієслова в активному стані для зазначення очікуваних знань і здатностей студента (наприклад, випускники можуть „описувати“, „реалізувати“, „робити висновки“, „оцінювати“, „планувати“).

2. Уточнюйте співвідношення результату до (об'єкту, навички, наприклад, може пояснити “функцію компонентів апаратного забезпечення”; може представити „дизайн вітальні, зроблений від руки“).

3. Конкретизуйте спосіб демонстрації досягнень результатів навчання (наприклад, „дати загальний огляд матеріалів, які найчастіше використовуються в електротехніці”; „розробити науково-дослідний проект із використанням сучасних наукових методів“ тощо).

Результати навчання програми слід включити в інформаційний пакет/ каталог курсу і в додаток до диплома.

3.4 Структура програми і призначення кредитів

Профіль програми розбивається на освітні компоненти, які можуть складатися з одного або кількох модулів, інших типів навчальних дисциплін (курсів, розділів) виробничої і клінічної практики, науково-дослідних проектів, лабораторних робіт та інших відповідних видів навчальної діяльності. Вони також можуть включати соціальну і громадську роботу (наприклад, тьюторінг й наставництво), якщо вона відповідає результатам навчання програми і забезпечує кредити.

Результати навчання із відповідними стратегіями та критеріями оцінювання слід визначати для кожного освітнього компонента.

Результати навчання програми і її освітніх компонентів часто подають у вигляді таблиці, щоб продемонструвати взаємодіяння. Багато закладів використовують матрицю для кореляції результатів навчання ступеневої програми з результатами її освітніх компонентів.

Зверніть увагу (NB)

Результати навчання освітніх компонентів

Принципи формулювання результатів навчання для освітніх компонентів є такими ж як і для результатів навчання програми.

Немає абсолютних норм відносно ідеальної кількості результатів навчання для освітнього компонента. Це залежить від рівня і характеру освітнього елемента (модуля, розділу), а також від передбаченого навантаження. Як показує практика, їхню кількість необхідно обмежити, а загальний досвід показує на достатню кількість 6 – 8.

Додаток містить перелік рекомендованих джерел з рекомендаціями щодо результатів навчання.

Після визначення складових програми необхідно намітити план загальної структури та встановити кредити кожному компоненту на основі визначених результатів навчання і відповідного навантаження, враховуючи еквівалентну відповідність 60 кредитів навантаженню повного академічного року денної форми навчання.

Освітні компоненти стандартної величини (наприклад 5, 10, 15) називаються “модулями”. У програмі, яка складається з модулів (модульна структура), за необхідності, можна використовувати половину кредиту (наприклад, якщо передбачено 4 модулі на один семестр), проте слід уникати поділу на менші частини. Якщо заклад встановить базове використання кредиту з огляду на мінімальну кількість кредитів для одного компонента, це сприятиме співпраці над розробкою навчальних планів для всіх навчальних дисциплін (курсів) і факультетів.

Створення “вікон мобільності” у навчальних планах стимулюватиме навчальну мобільність. Під час розробки навчальної програми, вікна мобільності можна передбачати, як в змістовому, так і в часовому аспекті, що забезпечить кожному окремому студенту гнучкість у виборі часу і змісту навчання. Вікна мобільності використовуються не для дублювання того, що можна було б вивчити

вдома, а дозволяють студентам скористатися різноманітним освітнім досвідом в інших середовищах.

Вимоги щодо прогресії необхідно формулювати чітко для успішного виконання студентами програми та здобуття передбачуваної кваліфікації. Вимоги до прогресії можуть включати, між іншим, обов'язкові попередні курси, обов'язкові суміжні курси і рекомендації. Норми прогресії можуть бути виражені на основі кількості кредитів або діапазону (переліку, набору) кредитів, що вимагаються на різних стадіях в межах навчальної програми (наприклад, мінімальна кількість кредитів, необхідна для переходу з одного навчального року/семестру до іншого). Формулювання норм прогресії можливе також на основі детальних правил щодо того, які компоненти повинні і/або можуть бути освоєні, на якій стадії і на якому рівні (наприклад, обов'язкові курси, курси за вибором і обов'язкові попередні курси).

Незалежні особи, які навчаються, за формальними програмами, повинні отримати належну консультацію і підтримку у виконанні вимог щодо прогресії. За необхідності, консультація повинна включати визнання попереднього навчання і досвіду. Гнучка структура програми дає студентам право вибору, передбачаючи можливості отримати доступ до нових форм навчання та викладання.

3.5 Навчання, викладання і оцінювання

Вищі навчальні заклади повинні визначити навчальні й педагогічні цілі в контексті своїх навчальних програм та шляхи їх реалізації і оцінювання.

Загальні принципи навчання, викладання і оцінювання

Деякі загальні принципи стосовно навчання, викладання й оцінювання необхідно враховувати у процесі запровадження навчальної програми, незалежно від форми навчання і викладання.

Відкритий діалог та участь

Студентоцентрикований підхід вимагає відкритого діалогу і рефлексивного зворотного зв'язку між студентами, викладачами й відповідними адміністраторами, завдяки яким виражаються і обговорюються потреби та прагнення. Усі зацікавлені сторони потрібно залучати до конструктивної дискусії під час розробки і реалізації програми. Участь представників студентства у таких дискусіях передбачає їхню повноправну можливість для голосування.

Прозорість і достовірність

Каталог курсу повинен надавати достовірну, найновішу і гарантовано якісну інформацію щодо ступеневих програм і окремих освітніх компонентів. Він повинен забезпечувати точний опис ступеневої програми включно з усіма деталями: структура, компоненти, результати навчання, навчальне навантаження, підходи до навчання й викладання, форми (методики, методи) і критерії оцінювання та норми прогресії.

Узгодженість

Академічний персонал, відповідальний за запровадження програми та її компонентів, повинен забезпечувати узгодженість між результатами навчання, заявленими у програмі, навчальною й викладацькою діяльністю і процедурами оцінювання. Конструктивне узгодження (Biggs, (Biggs) 2003) результатів навчання, видів навчальної діяльності та оцінювання є невід'ємною вимогою до освітніх програм.

Гнучкість

Гнучка структура програми є необхідною умовою для забезпечення студентам права вибору й задоволення їхніх потреб, наприклад, повинна бути надана можливість для розвитку власних навчальних траєкторій і вибіркового заняття. Гнучка організація діяльності, пов'язаної з навчанням, викладанням й оцінюванням, включно з гнучкістю розкладу і ширшими можливостями для незалежного навчання, є суттєвою для використання різних стилів навчання. Це розширює рамки для підбору навчальних матеріалів та видів діяльності і відкриває можливості для студентів з різними профілями або потребами (наприклад, особи, задіяні у соціальній сфері або особи з особливими потребами). Інтеграція цифрових технологій у наданні вищої освіти суттєво впливає на підходи до навчання і викладання. Встановлення кредитів результатам навчання, здобутих новими способами з використанням технологій, базується на тих самих принципах, що і встановлення кредитів результатам навчання для традиційних освітніх компонентів.

Відповідне оцінювання досягнень

Кредити присвоюються у разі підтвердження належним оцінюванням досягнення визначених результатів навчання відповідного рівня. У випадку неуспішного досягнення результатів навчання кредити не присвоюються. Кількість кредитів, присвоєних студентові, який демонструє власні досягнення результатів навчання, рівноцінна кількості кредитів, встановлених компоненту.

Форми (методи) оцінювання включають увесь спектр письмових, усних і практичних тестів/екзаменів, проектів і портфоліо, які використовуються для оцінювання успішності студентів та встановлення факту досягнення результатів навчання після завершення розділу курсу (навчальної дисципліни) або модуля. Критерії оцінювання описують те, що студент, як очікується, здатний виконувати для демонстрації здобутого результату навчання.

Задля забезпечення відповідності, форми (методи) та критерії оцінювання, вибрані для освітнього компонента, повинні узгоджуватися з результатами навчання, визначеними для цього компонента і з видами навчальної діяльності, що реалізовувалися в процесі навчання.

Зверніть увагу (NB)

Докторська освіта перебуває у процесі змін – з більшою різноманітністю шляхів до докторантури і визнання принципу, що високорівнева підготовка є важливою для розвитку загальних (переносних) і предметно-визначених умінь (компетенцій) третього циклу. У деяких країнах і закладах ЄКТС також використовується у третьому циклі. Кредити ЄКТС встановлюються для всієї ступеневої програми або для деяких/усіх освітніх компонентів (наприклад, вивчені розділи курсу (навчальні дисципліни)).

При використанні ЄКТС необхідно застосовувати усі рекомендації, зазначені у даному Довіднику користувача ЄКТС, із врахуванням характерних особливостей для ступеня доктора. Відповідну інформацію слід включити в каталог курсу.

Визначення результатів навчання для конкретних етапів у третьому циклі дозволяє деяким кандидатам, які переривають своє навчання, отримати сертифікат про підтвердження власних досягнень на той момент. Це також може бути корисним для демонстрації майбутнім працедавцям здобутих конкретних загальних і предметно-визначених умінь (компетенцій) високого рівня.

3.6 Моніторинг встановлення кредитів

Моніторинг програми проводиться з метою встановлення того, наскільки встановлені кредити, визначені результати навчання і розраховане навантаження є досяжними, реалістичними і адекватними. Моніторинг може здійснюватися різними способами: через анкети, фокус групи чи співбесіди, або через моніторинг досягнутих результатів. Незалежно від застосованого методу зворотний зв'язок між студентами, викладацьким складом і, за необхідності, зацікавленими сторонами, повинен бути важливим елементом під час перевірки і перегляду встановлення кредитів. Дані щодо термінів завершення і результатів оцінювання програм та їхніх компонентів також необхідно враховувати.

Важливо повідомляти студентам і викладачам мету моніторингових процедур і спосіб їхнього проведення, щоб забезпечити точні відповіді та високий відсоток респондентів. Якщо зібрана інформація виявить невідповідність між передбаченим навантаженням і реальним часом, затраченим більшістю студентів на досягнення визначених результатів навчання, виникне необхідність переглянути навантаження, кредити, результати навчання, види та методи (форми) навчальної діяльності. Доречним може виявитися і внесення змін у навчальну програму та її освітні компоненти. Перегляд програми слід проводити в стислі терміни, не створюючи проблем тим, хто в даний час за нею навчається. Про зміни у програмі необхідно повідомляти учасників проведеного моніторингу задля формування спільної культури зворотного зв'язку в закладі.

ЄКТС для мобільності і визнання кредитів

Цей розділ присвячений проблемі перенесення і визнання кредитів, що характерно як для ступеневої, так і для кредитної мобільності.

Успішна навчальна мобільність потребує академічного визнання і перенесення кредитів. Визнання кредитів – це процес, через який навчальний заклад засвідчує, що результати навчання, досягнуті й оцінені в іншому закладі, задовільняють вимоги однієї з програм, яку вони пропонують.

З огляду на різноманіття програм і вищих навчальних закладів, малоімовірно, що кредити і результати навчання одного освітнього компонента у двох різних програмах будуть ідентичними. Саме так відбувається при визнанні навчання в інших навчальних контекстах (наприклад, професійно-технічна освіта і підготовка). З цієї причини рекомендується використовувати відкритий та гнучкий підхід до визнання кредитів, отриманих в іншому контексті, включаючи академічну мобільність. Цей підхід базується на сумісності результатів навчання, а не на еквівалентності змісту курсу. На практиці, визнання передбачає, що кількість кредитів, отриманих за сумісними результатами навчання, досягнутих в іншому контексті, прирівнюється до кількості кредитів, що призначаються за сумісні результати навчання в закладі, який присвоює кредити.

Заклади повинні формувати свої принципи визнання на засадах зрозумілості й легкодоступності.

4.1 Ступенева мобільність

Ступеневі програми можуть відрізнятися за кількістю кредитів ЄКТС, які вони включають (див. **NB** у розділі 3). Для визнання кваліфікацій з метою подальшого навчання, відмінність у кількості кредитів ЄКТС, здобутих після отримання кваліфікації, не є важливою. Основний фактор, який потрібно враховувати, – це результати навчання програми. Для прикладу, порівнянний ступінь бакалавра повинен визнаватися у випадку зарахування на магістерську програму, незалежно від того, чи він базується на 180, чи на 240 кредитах.

Зверніть увагу (NB)

Лісабонська конвенція з визнання

Лісабонська конвенція з визнання, яка вступила в силу в 1999 році, ухвалила легітимну рамку для транскордонного академічного визнання.

Конвенція передбачає:

“36. Кваліфікації приблизно однакового рівня можуть мати відмінності в плані змісту, профілю, навантаження, якості і результатів навчання. Розгляд зазначених відмінностей потребує гнучкості у процесі оцінюванні іноземних кваліфікацій, і лише суттєві відмінності з огляду на мету, задля якої відбувається визнання (наприклад, академічне або фактичне професійне визнання) повинні призводити до часткового визнання або невизнання іноземних кваліфікацій.

37. Згоду на визнання іноземних кваліфікацій слід давати лише у випадку невиявлення суттєвих відмінностей стосовно кваліфікації, яку необхідно визнати, і відповідною кваліфікацією у державі, яка проводить це визнання.”

Довідник Європейський простір із визнання (Довідник Європейського простору із визнання, 2012) трактує поняття суттєва відмінність наступним чином:

“Зосереджуючи увагу на п'яти ключових елементах, які разом становлять кваліфікацію (рівень, навантаження, якість, профіль і результати навчання), і з огляду на суттєві відмінності, компетентні органи, які відповідають за визнання, змінили свій підхід - від очікування від іноземних кваліфікацій бути ідентичними кваліфікаціям, що пропонуються у їхніх власних країнах, до фокусування на ‘визнанні’, приймаючи незначні відмінності.

Суттєві відмінності – це відмінності між іноземною і національною кваліфікацією, які є настільки істотними, що вони, найімовірніше, не дозволили б претендентові домогтися успіхів у бажаній діяльності, зокрема у подальшому навчанні, науковій діяльності чи працевлаштуванні.

Відповідальність за доведення існування суттєвої відмінності покладається на компетентний орган, наділений повноваженнями визнання у країні перебування, який дотримується таких супровідних рекомендацій:

- не кожен відмінність слід вважати “суттєвою”;

- існування суттєвої відмінності не зобов'язує заперечувати визнання іноземної кваліфікації;
- відмінність повинна бути суттєвою у контексті функціонування кваліфікації і мети цього визнання.”

Детальну інформацію про істотні відмінності читайте у публікації Е. Стефен Гунт і Сюр Берган (2010) (E. Stephen Hunt and Sjur Bergan).

Зверніть увагу (NB)

Визнання професійних кваліфікацій

Директива Європейського союзу 2013/55/EU вносить поправки до Директиви 2005/36/EC з визнання професійних кваліфікацій.

Вона дозволяє використовувати ЄКТС як додатковий засіб вираження повної тривалості курсу стосовно семи 'секторальних' професій. Зобов'язання виражати тривалість курсу в межах академічного року денної форми навчання і загальну кількість годин цілими числами залишиться для лікарів, медсестер загального профілю, стоматологів та акушерів. Для лікарів-ветеринарів, фармацевтів і архітекторів зобов'язання стосується лише академічного року денної форми навчання.

Подібним чином ЄКТС можна використовувати в рівнях (d) і (e) сітки кваліфікацій, що використовується у Загальній системі, яка охоплює всі інші професійно-орієнтовані регульовані професії Європейського Союзу і Європейського освітнього простору.

Нова Директива поширила свою сферу повноважень на визнання навчальної практики, яка є необхідною умовою отримання доступу до регульованої професії. Практику можна проходити у будь-якій країні, що є членом Європейського Союзу або Європейського освітнього простору, незалежно від місця здобуття кваліфікації і отримати повне визнання. Декларативна частина 27 констатує, що 'визнання професійного стажування, завершеного в іншій країні, має базуватися на чіткому письмовому описі навчальних цілей і визначених завдань, які повинні бути оцінені керівником стажера у країні перебування.' Стаття 55а вимагає, щоб компетентні органи 'публікували рекомендації щодо організації та визнання закордонного професійного стажування і, зокрема, щодо ролі керівника стажування.'

Наостанок, нова директива запроваджує загальні рамки професійної підготовки, засновані на 'загальному обсязі знань, навичок та умінь (компетенцій)', яких вимагають у системах освіти і професійної підготовки, що застосовуються, принаймні, в третині країн-учасниць. Ці навчальні плани можуть пропонуватися представницькими професійними органами, що функціонують на рівні ЄС або національному рівні, або компетентними органами. Вони опираються на Європейську рамку кваліфікацій і можуть на власний розсуд користуватися ЄКТС.

4.2 Кредитна мобільність

ЄКТС створена для сприяння академічній мобільності між закладами на короткострокові періоди навчання ("кредитна мобільність"). Як чітко зазначено у даному Довіднику, ЄКТС розроблялася і затверджувалася з метою накопичення кредитів, але вона все ще відіграє дуже важливу роль у мобільності студентів – сприяючи перенесенню і визнанню досягнень мобільного студента.

У ЄКТС ряд супроводжуючих документів полегшує визнання кредитів з метою мобільності:

- каталог курсу;
- угода про навчання;
- академічна довідка;
- сертифікат про навчальну практику.

Ці документи надають інформацію про досягнуті результати навчання, на основі яких заклад, що присвоює кваліфікацію, може приймати рішення про визнання і перенесення кредитів.

Для детальної інформації дивіться розділ 7 у Довіднику з Європейського визнання для закладів вищої освіти (2014). Розділ містить корисну блок-схему послідовності визнання періодів навчання за кордоном.

Зверніть увагу (NB)

Золоте правило визнання кредитної мобільності в межах рамки міжінституційних угод

Усі кредити, здобуті під час навчання за кордоном або під час віртуальної мобільності - як передбачено угодою про навчання і підтверджено академічною довідкою – повинні переноситись негайно і зараховуватись до ступеневої програми студента без виконання додаткових завдань чи оцінювання особи, що навчається.

4.2.1 Період перед кредитною мобільністю

Для полегшення організації кредитної мобільності і її визнання, трьома залученими сторонами – студенту, закладу, що скеровує, і закладу або організації/підприємству, що приймає, - слід домовитися про програму для навчання за кордоном. Така домовленість повинна набути офіційного статусу у вигляді угоди про навчання підписаної трьома сторонами до початку періоду мобільності. Угода про навчання повинна підтвердити студенту, що кредити, які він успішно отримує впродовж періоду мобільності будуть визнані. Програма Еразмус+ надає зразки угоди про навчання для навчання і практики для закладів-учасників програми. Вона також пропонує закладам рекомендації щодо користування зразками і встановлює їм конкретні кінцеві терміни, обов'язкові для дотримання.

Освітні компоненти, необхідні для завершення навчання під час періоду мобільності, не слід підбирати на основі їхньої еквівалентності з ідентичними освітніми компонентами, що пропонуються у закладі, який скеровує. Результати навчання в рамках усієї програми навчання за кордоном повинні бути порівнянними з результатами вітчизняної ступеневої програми або комплементарними (доповняльними, додатковими). Визнання результатів відбувається після завершення періоду навчання за кордоном. Це полегшує процес заміщення еквівалентної кількості кредитів ступеневої програми у вітчизняному закладі кредитами, отриманими в іноземному закладі.

Існує можливість документально оформити весь період мобільності, а не кожен компонент окремо.

Угодою про навчання необхідно визначити перелік відповідних освітніх компонентів, необхідних для засвоєння в іноземному закладі, і спосіб їхньої інтеграції у програму вітчизняного закладу. Кількість кредитів, яку необхідно здобути в іноземному закладі, повинна бути пропорційною часу навчання за кордоном. Передбачається, що за академічний рік денної форми навчання студент повинен оволодіти освітніми компонентами обсягом 60 кредитів ЄКТС.

Заклад, що приймає студента, зобов'язується зареєструвати приїжджого студента на заплановані освітні компоненти, підтверджуючи наявність цих компонентів для передбаченого періоду мобільності.

Підписана тристороння угода, за необхідності, може коригуватися за згодою усіх трьох зацікавлених сторін.

Зверніть увагу (NB)

Нові форми навчання за допомогою інформаційно-комунікативних технологій дозволяють студентам мати доступ до навчальних курсів та навчатися поза межами своїх власних закладів ("віртуальна мобільність"). Таким студентам слід запропонувати чіткі академічні рекомендації, а угода повинна підписуватися 'закладом, що скеровує на навчання,' і студентом.

Погоджені схеми мобільності у **спільних програмах**, включно з нормами для визнання кредитів, затверджуються закладами-партнерами. Угода про навчання не є необхідною у спільних програмах: кредити, здобуті в закладі-партнері визнаються автоматично, за умови дотримання погоджених норм та задоволення усіх умов. Запланована траєкторія навчання повинна бути зрозумілою студенту, а угоди про навчання є прикладом доброї практики.

4.2.2 Період після кредитної мобільності

Заклад, що приймає студента, зобов'язаний видати закладу, який скеровує студента, і, власне, студенту академічну довідку (за домовленістю між цими двома закладами) після офіційного оголошення результатів успішності студента у закладі, що приймає.

Після успішного завершення відповідної кількості освітніх компонентів, включених в Угоду про навчання і підтверджених академічною довідкою, яка надсилається у заклад, що приймає, заклад, який скеровував студента, повинен повністю визнати погоджену кількість кредитів ЄКТС, перенести їх у програму студента і використати для задоволення кваліфікаційних вимог. Заклад, що скеровує на навчання, повинен забезпечити повну прозорість інтегрування освітніх компонентів, вивчених за кордоном, у вітчизняні ступеневі програми. За необхідності, оцінки конвертуються (див. розділ з таблицею переведення оцінок). Усю цю інформацію слід внести в академічну довідку (або еквівалентний документ/базу даних) і видати студенту.

Слід визначити інституційні процедури для проведення повторного оцінювання освітніх компонентів, якщо вони не були успішно завершені студентами в іноземному закладі. Про такі процедури доцільно повідомляти студентів заздалегідь.

Додаток до диплома призначений для забезпечення випускників прозорим описом їхніх досягнень. З цієї причини освітні компоненти, успішно завершені за кордоном, будуть включені в академічну довідку, видану разом з додатком до диплома із їхніми оригінальними назвами (і перекладом на мову(и) додатка до диплома), зазначенням закладу, де вони вивчалися, і присвоєних кредитів та оцінок. У випадку проходження практики за кордоном, перенесення кредитів буде задокументовано у сертифікаті про проходження практики і в додатку до диплома або в документі мобільності "Європас" (Europass Mobility Document). У разі нещодавно пройденої практики випускниками, використання документа мобільності "Європас" настійно рекомендується, оскільки їхня практика відбувається після завершення навчання, а інші документи, згадані вище, не є доречними для них.

4.2.3 Інституційні норми і положення

Досвід показав, що існує добра практика, яка сприяє забезпеченню кредитної мобільності та визнання.

Інституційні зобов'язання

Слід розробити конкретні інституційні правила для визнання іншого досвіду навчання, з метою накопичення та перенесення кредитів через різні типи мобільності (включно з "вільними ініціаторами" ("вільне незалежне переміщення осіб, що навчаються" ("free movers")), досвід роботи, віртуальне навчання, попереднє та неофіційне навчання.

Закладу слід чітко визначити обов'язки щодо впровадження та моніторингу кредитної мобільності, забезпечити прозорість та справедливість проведення відповідних процедур подання документів та відбору критеріїв для кредитної мобільності, а також забезпечити належний механізм подання. Слід призначити штатного працівника для кожної кафедри або кожної предметної області з формальними повноваженнями обговорювати зі студентом програму навчання за кордоном, а також затверджувати та підписувати Угоду про навчання від імені закладу, що скеровує студента на навчання, до початку періоду мобільності та Академічну довідку після завершення цього періоду⁴. Особи, які навчаються, не повинні обговорювати питання про академічне визнання із штатними працівниками без відповідних на це повноважень, чи з будь-якою комісією до початку чи після завершення періоду навчання за кордоном; студент також не повинен здавати жодних екзаменів чи виконувати додаткову роботу після повернення.

4 В програмі Еразмус+ надається шаблон угоди про навчання, де вимоги до відповідальної особи визначаються таким чином:

Відповідальна особа в закладі, що скеровує на навчання: працівник навчального закладу, уповноважений затверджувати програму мобільності студентів, які виїжджають на навчання закордон (Угоди про навчання), за необхідності винятково вносити поправки в угоди, а також гарантувати повне визнання таких програм від імені відповідальної освітньої установи.

Відповідальна особа в закладі, що приймає: працівник навчального закладу, уповноважений затверджувати програму мобільності студентів, які приїжджають на навчання, і зобов'язаний надавати їм академічну підтримку в ході навчання у закладі, що приймає.

Вибір закладів-партнерів

Пропонується укласти угоди щодо обміну із закладами:

- які надають прозорий опис своїх програм, включаючи результати навчання, кредити, підходи до навчання та викладання, а також форми (методи) оцінювання;
- чії процедури навчання, викладання та оцінювання прийнятні для закладу, що скеровує студента на навчання без вимог від студента виконувати будь-яку додаткову роботу чи проходити випробування (екзамени, тестування тощо);
- що забезпечують належну якість навчання відповідно до вимог національних систем освіти.

Договори можна укласти не лише із закладами, що пропонують аналогічні навчальні програми, але і з тими, чії програми є доповнювальними (комплементарними).

Інтеграція кредитної мобільності у програми

Внесення кредитної мобільності у структуру навчальних планів сприяє визнанню кредитів. Заклади можуть:

- визначати семестр або навчальний рік, коли період навчання за кордоном найкраще відповідатиме навчальній програмі (вікно мобільності);
- передбачити у розкладі цього річного семестру/року освітні компоненти з результатами навчання, які легко досягаються за кордоном (наприклад, міжнародні чи порівнянні курси, додаткові/вибіркові (факультативні) курси, написання дипломної роботи (дисертації), мовні курси, навчальна практика);
- визначати заклади-партнери, де можна досягнути сумісні/додаткові (комплементарні) результати навчання.

Зверніть увагу (NB)

У програмі Еразмус+ існує декілька хартій, таких як Хартія про Вищу Освіту (Зобов'язання навчальних закладів), Європейська Хартія з Якості для Мобільності, Студентська Хартія Програми Еразмус (Європейський кодекс хорошої практики для студентів програми Еразмус+), на яких ґрунтується забезпечення кредитної мобільності та визнання.

4.3. Розподіл оцінок

У зв'язку з відмінностями у культурних та академічних традиціях європейських освітніх систем розроблені не лише різновиди національної шкали оцінювання, але й різні способи їх застосування в межах країн, у різних предметних областях та навчальних закладах. Хоча важливо визнавати ці відмінності, актуально також зробити їх прозорими в межах ЄПВО, так щоб оцінки, отримані в усіх країнах, предметних галузях та закладах, можна трактувати належним чином та правильно порівнювати.

Мобільні студенти мають право на справедливе ставлення та прозорість оцінок при перенесенні кредитів з одного закладу в інший заклад, оскільки доступ до подальшого навчання, можливості отримання грантів та інших переваг може залежати від рівня їх успішності. Прозорість рівнів успішності є однаково важливою для випускників, які влаштовуються на роботу у своїй чи іноземній країні.

Для забезпечення прозорості та цілісної інформації стосовно успішності конкретного студента кожний вищий навчальний заклад має надати, окрім національної/інституційної шкали оцінювання і трактування цієї шкали, статистичну таблицю розподілу прохідних оцінок, отриманих у рамках програми чи галузі навчання, яку освоював цей студент (Таблиця розподілу оцінок). Таблиця показує реальне застосування шкали оцінювання у цій навчальній програмі. Таблиця розподілу оцінок вперше запроваджена в Довіднику користувача ЄКТС у 2009 році на заміну попередньої шкали оцінювання ЄКТС (А, В, С, Д, Е), що вже не використовується.

Навіть за відсутності потреби переведення оцінок згідно з місцевою академічною традицією у навчальних закладах, що приймають на навчання, проведення розрахунків згідно з Таблицею розподілу оцінок сприятиме справедливому ставленню до студентів, які приїжджають на навчання, після повернення до вітчизняного навчального закладу. Слід зауважити, що доброю практикою

також є надання внутрішній Раді (колегії) екзаменаторів детальних статистичних даних стосовно оцінювання екзаменів з метою забезпечення вищого ступеня прозорості і для позначення будь-яких невідповідностей, як підстав для подальшого розгляду.

Заклади-партнери спільних ступеневих програм, в межах свого консорціуму, мають погоджувати заздалегідь питання оцінювання і перенесення оцінок.

Таблиці розподілу оцінок показують, як існуюча національна чи інституційна шкала застосовується в закладі – у відкритому доступі чи вибіркокових системах – і дозволяє проводити порівняння із статистичними даними стосовно розподілу оцінок у паралельній референтній групі іншого закладу. Ці таблиці представляють статистичний розподіл позитивних оцінок (прохідних оцінок і вище), отриманих у кожній області навчання в конкретному закладі. Важливо надати додаткову інформацію стосовно коефіцієнта успішних оцінок на тому ж рівні статистичного розподілу (агрегації), але цю інформацію не слід використовувати для перенесення оцінок.

Таблиці розподілу оцінок мають розроблятися у стандартизованому форматі для референтних груп студентів, що зараховані на навчання за ступеневими програмами, які належать до тієї самої галузі навчання. Такі групи мають бути відповідної величини з врахуванням кількості студентів і років навчання, що беруться до уваги.

Розрахунки Таблиць розподілу оцінок – це завдання, яке у багатьох закладах проводиться централізовано. Створення таблиць розподілу не повинно спричинити труднощі для вищих навчальних закладів, оскільки необхідні дані, зазвичай, містяться в інформаційних системах цих закладів, а розрахунки відсотків легко забезпечуються за допомогою простих комп'ютерних програм. Необхідно лише зробити такі кроки:

1. Визначити референтні групи у своєму закладі, користуючись об'єктивними та прозорими критеріями, що повинні додаватися до розроблених Таблиць розподілу оцінок. За відсутності методів, оснований на порівнюваних результатах навчання, рекомендовано використовувати міжнародну стандартну класифікацію освіти (ISCED-F), яка пропонує стандартизовану та ієрархічну класифікацію галузей навчання. З метою забезпечення референтних груп достатньою чисельністю для статистично відповідного (релевантного) порівняння, рекомендується користуватися кодом міжнародної стандартної класифікації освіти для “вузьких” або “конкретних” рівнів) (Інститут статистики при ЮНЕСКО, 2014).

2. Розрахувати абсолютну кількість прохідних оцінок, отриманих кожною референтною групою, яка визначалась щонайменше за останні два роки. Слід пам'ятати, що інформацію стосовно відсотка тих, хто здав предмет успішно, можна надавати у загальних термінах, але не у цих розрахунках.

3. Розрахувати розподіл оцінок у вигляді відсотків прохідних балів, одержаних членами референтної групи, та розробити кумулятивні відсотки. В результаті отримаємо Таблицю розподілу оцінок з відсотками та кумулятивними відсотками для кожної визначеної референтної групи.

Далі подається ілюстративний (пояснювальний) приклад таблиці оцінювання.

Оцінки, що використовуються у вищих навчальних закладах (від найвищої до найнижчої прохідної оцінки)*	Кількість прохідних оцінок, отриманих студентами референтної групи	Відсоток кожної оцінки відносно загальної кількості одержаних прохідних оцінок	Кумулятивний відсоток отриманих прохідних оцінок
10	50	5%	5%
9	100	10%	15%
8	350	35%	50%
7	300	30%	80%
6	200	20%	100%
Разом:	1 000	100%	

* Системи/підходи оцінювання можуть встановлюватися на національному рівні.

Включена в академічні довідки і додатки до дипломів студентів, таблиця полегшить трактування кожної оцінки, яку отримав студент, і не вимагатиме подальших обчислень. Поточний проект Європейської системи переведення оцінок (EGRACONS) розвиває приклади для візуальної презентації таблиці оцінювання.

4.4 Переведення оцінок

Коли заклади приймають рішення щодо перенесення оцінок їх мобільних студентів, особа, відповідальна за перенесення кредитів, порівнює Таблицю розподілу оцінок своєї внутрішньої референтної групи, з таблицею, розробленою іншим закладом для паралельної референтної групи. Положення кожної оцінки в цих двох таблицях можна порівняти, і, базуючись на цьому порівнянні, провести переведення окремих оцінок.

Зазвичай, з метою досягнення прозорості, відсоткові діапазони оцінок накладаються. Тому, навчальний заклад, що приймає студента, має вирішити заздалегідь, яка саме оцінка з діапазонів, що накладаються, братиметься для порівняння: мінімальна, середня чи максимальна.

У Додатку 2 наведені приклади того, як переведення оцінок можна реалізувати на практиці.

ЄКТС і навчання впродовж життя

У цьому розділі мова йде про роль ЄКТС у сприянні навчанню впродовж життя, відкритому навчанню і визнанню попереднього навчання та досвіду.

5.1 Навчання впродовж життя – Можливості для Відкритого навчання

Горизонти навчання у вищій освіті постійно змінюються зі швидким розвитком більш різноманітних та гнучких можливостей для навчання, серед них змішане навчання, нові форми відкритого навчання в режимі онлайн, Масові відкриті онлайн курси (Massive Open Online Courses – MOOCs), Відкриті освітні ресурси (Open Educational Resources - OER), навчання на базі організації, самокероване навчання, індивідуальні навчальні траєкторії, неперервна професійна освіта (див. розділ 3). Зростаюча кількість осіб, які навчаються, освоює «автономні» освітні модулі чи курси, при цьому не ставить за мету отримати конкретну кваліфікацію. Вищі навчальні заклади зустрічаються з необхідністю задовольняти потреби диверсифікованих (диференційованих) навчальних груп, надавати можливості навчатися за індивідуальними навчальними траєкторіями та забезпечувати різні способи навчання. В результаті, багато закладів диверсифікуються та пропонують освітні компоненти з інноваційними способами навчання та викладання для всіх з використанням новітніх технологій і відкритих освітніх ресурсів.

Значна перевага ЄКТС полягає у можливості користуватися нею у всіх контекстах навчання впродовж життя, застосовуючи ті самі принципи призначення, присвоєння, накопичення і перенесення кредитів. Так само, як кредити призначаються складовим частинам навчальних програм, кредити, призначені для відкритого навчання та інших способів навчання впродовж життя, зазвичай, базуються на навантаженні, необхідному для досягнення визначених кінцевих результатів навчання.

Провайдери всієї «формальної» (тобто наданої у той самий спосіб і з врахуванням стандартів, які використовують традиційні вищі навчальні заклади) вищої освіти із гарантованою якістю, наприклад, відкрите навчання, заохочуються до використання ЄКТС з такими ж прозорими механізмами, що описані у цьому Довіднику. Це значно полегшить перехід між різними способами навчання, визнання та перенесення, а також підвищить впевненість студента та всіх зацікавлених сторін у результатах відкритого навчання.

Зверніть увагу NB

Неперервний професійний розвиток (НПР) все частіше визнається суттєвим чинником для фахівців регульованих професій. Це особливо виправдано стосовно професій у сфері охорони здоров'я. Для НПР властивий транс-кордонний вимір, який суттєво зростає. Добровільна чи обов'язкова, така освіта сприймається спеціалістами та її провайдерами, як спосіб навчання впродовж життя. Вона охоплює формальне, неформальне та неофіційне навчання. Хоча елементи НПР можна конвертувати у кваліфікації другого циклу (магістр) або у професійну докторантуру (залежно від національного законодавства), НПР як суто професійна практика має специфічний характер: він саморегулюється і самооцінюється особою, що навчається, під впливом експертної оцінки. Міркування щодо здатності до працевлаштування, постійного права на практику, забезпечення стандартів безпеки професійної практики, захист споживачів/суспільства і, у професіях, пов'язаних з охороною здоров'я, безпека пацієнта означають, що досягнення результатів НПР повинно бути вимірюваним, піддаватися перевірці та сертифікації визнаним/уповноваженим органом.

Як цього досягти – це дискусійне питання в середовищі НПР. Обидві системи: Європейська система кредитів професійно-технічної освіти і підготовки (ECVET) та ЄКТС вважаються прийнятними, оскільки НПР може розташовуватись на будь-якому з восьми рівнів ЄРК. Проте, інтерфейс між двома системами ще не є достатньо проникним, і різні професії відрізняються своєю культурою і національними субкультурами. Дискусія стосовно взаємозв'язку між європейськими системами кредитів продовжується, і є надія, що вона приведе до більшої зрозумілості щодо використання кредитів для НПР. Проте, провайдери у галузі НПР на рівнів 5 - 8 ЄРК, заохочуються до розгляду відповідності кредитів ЄКТС з метою забезпечення прозорості, визнання, накопичення і перенесення, користуючись методологією, окресленою у цьому Довіднику.

Кредити, що присвоюються для всіх форм вищої освіти, включаючи неперервну і професійну освіту, можуть визнаватися і накопичуватися для подальшого здобуття чи нездобуття кваліфікації, залежно від бажання студента та/або вимог щодо присудження кваліфікації. Деякі незалежні студенти можуть бути зацікавлені лише у вивченні окремого освітнього компонента без наміру здобути кваліфікацію, але присвоєння та запис кредитів може дозволити їм за бажанням скористатися ними у майбутньому.

Документування усіх навчальних досягнень і присвоєння відповідної кількості кредитів ЄКТС на певному рівні навчання надає можливість визнавати таке навчання у прозорий, аутентичний спосіб, щоб ці кредити враховувались для майбутньої кваліфікації. Інструменти підтвердження і визнання у формальній освіті слід адаптувати до розвитку більш диверсифікованого гнучкого освітнього середовища, визнаючи нові форми відкритого навчання, що стали можливими завдяки розвитку технологій. Правильне застосування ЄКТС значно вдосконалив і полегшить цей процес.

5.2 Визнання попереднього навчання та досвіду

Вищі навчальні заклади повинні бути компетентними у присвоєнні кредитів за результати навчання, що здобуті поза межами контексту формальної освіти через практичний досвід, волонтерську роботу, навчання в якості студента, незалежне навчання, за умови, що ці результати навчання відповідають вимогам їхніх кваліфікацій чи компонентів. Після визнання результатів навчання, отриманих через неформальне чи неофіційне навчання, слід автоматично присвоювати ідентичну кількість кредитів ЄКТС, призначених відповідній частині формальної освітньої програми.

Так само як і у формальній освіті, присвоєнню кредитів передують оцінювання з метою підтвердження досягнутих результатів навчання. Слід створити форми (методи) і критерії оцінювання для вимірювання досягнутих результатів навчання на відповідному рівні, без посилання на конкретні види навчальної діяльності чи навантаження. Наприклад, "участь в аудиторних дискусіях" у процесі вивчення предмету вже б не враховувалася під час оцінювання, а доречним став би відповідний результат навчання - «побудова аргументації у процесі взаємодії з групою». Необхідно призначати відповідний персонал для кожної кафедри чи предметної галузі, якому слід надати формальні повноваження та підготовку для присвоєння кредитів за результатами навчання, отриманими поза межами формального навчання, на основі прозорих критеріїв, встановлених і опублікованих цим закладом. Зрозуміло, що від них очікують звітування та документального підтвердження своїх рішень шляхом подання регулярних звітів у відповідний комітет (комісію) кафедри/факультету/закладу освіти.

Зверніть увагу (NB)

Існує широкий діапазон форм (методів) оцінювання для визнання попереднього навчання і досвіду. Один з інструментів оцінювання – метод портфоліо. У портфоліо входять документи, які особи, що навчаються, зібрали для розкриття своїх індивідуальних умінь, отриманих різними способами.

У портфоліо враховується перелік матеріалів, що підтверджують навички та знання, набуті через попередній досвід у неформальному та неофіційному навчанні. Портфоліо містить рекомендації від працедавців та керівників; за необхідності, аналіз успішності, резюме та інші документи. Користуючись портфоліо, експерт аналізує інформацію, надану студентом. Особи, які навчаються, можуть потребувати допомоги та консультації під час підготовки відповідних підтверджуючих документів.

Навчальні заклади мають розробити положення про визнання результатів неформального і неофіційного навчання. Ці положення повинні включати такі елементи: поради, зворотний зв'язок з особами, що навчаються, щодо результатів оцінювання та можливості, для особи, що навчається, подавати апеляцію. Навчальні заклади мають також забезпечувати можливості для надання рад, консультацій та визнання неформального і неофіційного навчання. Такі можливості можна реалізовувати за допомогою використання різноманітних форм, які залежать від національних та інституційних практик (наприклад, все це може відбуватися в межах одного закладу вищої освіти або можуть бути створені спільні центри для декількох закладів). Інформація стосовно принципів та практики навчальних закладів повинна доступно оприлюднюватись на їхніх веб-сторінках.

Визнання неформального та неофіційного навчання допомагає зробити вищі навчальні заклади більш соціально інклюзивними. Розширення можливостей доступу для осіб, які навчаються, які представляють, як професійне середовище, так і ряд нетрадиційних навчальних середовищ, допомагає зробити навчання впродовж життя реальністю. Навчальні заклади мають бути особливо відкритими для визнання професійно-технічної освіти і підготовки.

Зверніть увагу (NB)

Процес присвоєння кредитів неформальному чи неофіційному навчанню, має чотири основні етапи:

1. Первинна консультація та надання рекомендацій (стосується процесу, до якого залучена особа, яка навчається, норм кредитів для неформального/неофіційного навчання, оплати за кредити, діяльності та обов'язків особи, що навчається, і тьютора/консультанта; різних навчальних траєкторій для здобуття кваліфікації).

2. Підтримка (процес рефлексії; розуміння результатів навчання; ідентифікація власних результатів навчання; збирання та відбір доказів).

3. Визнання/оцінювання (оцінювання доказу досягнення результатів навчання й критеріїв оцінювання).

4. Присвоєння кредитів (кредит, присвоєний в результаті цього процесу, рівноцінний кредиту, отриманого шляхом формального навчання).

Зверніть увагу (NB)

Європейська система кредитів професійно-технічної освіти і підготовки (ECVET)

Європейська система кредитів професійно-технічної освіти і підготовки (ECVET) була створена у відповідь на Рекомендації Європейського Парламенту та Європейської Ради у 2009 році (2009/C 155/02).

Метою Європейської системи кредитів професійно-технічної освіти і підготовки (ECVET) є сприяння перенесенню, накопиченню та визнанню оцінених результатів навчання осіб, які мають намір здобути кваліфікацію у професійній освіті та підготовці (VET).

Подібно до ЄКТС, Європейська система кредитів професійно-технічної освіти і підготовки (ECVET) сприяє та допомагає студентам у формуванні власної траєкторії навчання шляхом накопичення кредитів – або в конкретному навчальному закладі, або ж в різних навчальних закладах, різних країнах і між різними освітніми підсистемами чи навчальними контекстами (тобто формальне, неформальне і неофіційне навчання) та допомагає їм створити основи для власного індивідуального стилю навчання й досвіду.

Аналогічно ЄКТС, Європейська система кредитів професійно-технічної освіти і підготовки (ECVET) базується на понятті 60 кредитів, але призначення кредитів відрізняється. Європейська система кредитів професійно-технічної освіти і підготовки (ECVET) часто використовується для запису та накопичення оцінених результатів навчання без переведення їх у кредитні бали. Тому, замість конвертації кредитів, рекомендується базувати визнання навчання, отриманого через професійно-технічну освіту і підготовку (VET), на досягнутих результатах навчання.

ЄКТС і забезпечення якості

У цьому розділі розглядається внесок ЄКТС у поліпшення якості у вищих навчальних закладах й надаються приклади оцінювання впровадження ЄКТС.

Основна відповідальність за забезпечення якості освіти лежить на кожному закладі, як це узгоджено з Міністрами освіти країн-учасниць Болонського процесу (Берлінське Комюніке, 2003). Внутрішнє забезпечення якості включає всі процедури, які використовуються закладами вищої освіти для забезпечення відповідності якості своїх навчальних програм і кваліфікацій власним рекомендаціям та рекомендаціям інших відповідних органів, наприклад, агенцій із забезпечення якості. Зовнішня перевірка якості виконується агенціями із забезпечення якості освіти, які надають зворотний зв'язок навчальним закладам, й інформацію зацікавленим сторонам. Принципи і процеси забезпечення якості освіти стосуються усіх форм навчання й викладання (формального, неформального, неофіційного), інноваційних форм навчання, викладання і оцінювання). Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості освіти у ЄПВО (Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти (ENQA), 2005) підтримують внутрішнє і зовнішнє забезпечення якості.

Зверніть увагу NB

“Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості освіти у ЄПВО (ESG) – це низка стандартів та рекомендацій стосовно забезпечення якості у сфері вищої освіти. Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості освіти у ЄПВО (ESG) не є стандартами якості, вони не приписують способу реалізації забезпечення якості, але надають інструкції, охоплюючи сфери, які є суттєво важливі для успішного забезпечення якості та навчального середовища у вищій освіті. Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості освіти у ЄПВО (ESG) слід розглядати у ширшому контексті, який також включає рамки кваліфікацій, ЄКТС та додаток до диплома, які сприяють розвитку прозорості та взаємної довіри у вищій освіті у ЄПВО.”

Стандарти 1.2, 1.3, 1.4 і відповідні рекомендації стосуються процесів, пов'язаних з ЄКТС (зокрема, розробка програми, студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання, а також зарахування студентів, прогресії, визнання і сертифікації).

Хороша практика у використанні ЄКТС допоможе навчальним закладам поліпшити якість своїх програм та пропозицію мобільності навчання. Таким чином, застосування ЄКТС має бути якісно забезпечене завдяки відповідним процесам оцінювання (наприклад, моніторинг, внутрішні та зовнішні перевірки якості й зворотний зв'язок від студентів) і неперервному поліпшенню якості. Ряд критеріїв буде використовуватися під час оцінювання ефективності програми (включаючи результати навчання, навантаження і форми оцінювання). Це може бути висока кількість відрахувань, непрохідних оцінок, чи довший час для завершення навчання. Програму можна вважати ефективною у разі досягнення її цілей за відповідний час, тобто, коли студенти отримують заплановані результати навчання, накопичують необхідні кредити та отримують кваліфікацію, як це передбачено у програмі. Однак, аналіз слід проводити дуже уважно, щоб можна було чітко розпізнавати та коректно трактувати елементи оцінювання, оскільки вони можуть також вказувати на неефективність планування, запровадження програми або неадекватність заходів щодо підтримки студентів.

Для оцінювання якості впровадження ЄКТС можна використовувати такі показники:

- освітні компоненти виражаються на основі відповідних результатів навчання, інформація стосовно їх рівня, кредитів, запровадження та оцінювання є доступною і зрозумілою;
- навчання може бути завершене в офіційно передбачений для нього час, (тобто навантаження, яке асоціюється з навчальним роком, семестром, триместром чи окремим курсом, реалістичним);

- щорічний моніторинг вивчає будь-які варіації у моделях досягнень і результатів з подальшим відповідним переглядом й виправленням;
- студентам надається детальна інформація і консультація з метою їхнього дотримання норм прогресії у навчанні, користування правом вибору гнучких траєкторій навчання і відбором освітніх компонентів на відповідному рівні здобуття своєї кваліфікації;
- студентів оперативно інформують про їх результати.

Для мобільних студентів визнання означає:

- процеси перенесення кредитів включені у процедури моніторингу, перевірки та затвердження;
- відповідні працівники призначаються відповідальними за визнання кредитів та їх перенесення;
- угоди про навчання укладаються в усіх випадках; їх написання і будь-які наступні зміни до них мають піддаватись сприйнятливим, але чітким процедурам затвердження;
- мобільні студенти, що прибувають на навчання, вивчають освітні компоненти з існуючого інформаційного пакету/каталогу курсу; їх результати навчання оцінюються у той самий спосіб, що визначений для місцевих студентів;
- надаються детальні академічні довідки, в яких записуються присвоєні кредити та оцінки;
- визнаються всі кредити, що пов'язані з успішно завершеними освітніми компонентами, які вивчаються як частина схваленої Угоди про навчання у її остаточному варіанті; результати видаються і пересилаються оперативно;
- існують таблиці оцінювання для інтерпретації отриманих оцінок, таким чином оцінки, а не просто кредити, відображаються відповідним чином у будь-якій здобутій кінцевій кваліфікації.

Представники студентів повинні активно залучатись у процеси забезпечення якості для ЄКТС:

- під час внутрішнього забезпечення якості навчання, коли самі студенти надають інформацію (відповідаючи на питання регулярних опитувань, або як члени фокус-груп), беруть участь у підготовці звітів самооцінки навчального закладу; активно залучені до діяльності структур, відповідальних за процеси внутрішнього забезпечення якості навчання і моніторингу призначення кредитів ЄКТС.
- під час зовнішнього забезпечення якості навчання, коли студенти є членами зовнішніх структур перевірки вищих навчальних закладів і/або програм.

ЄКТС і супроводжувальні документи

Застосування ЄКТС підтримується документами, що ґрунтуються на принципах, які окреслені у цьому Довіднику. У цьому розділі запропоновані елементи, які необхідно залучати у ці документи, оскільки вони широко використовуються та є прийнятними засобами передачі інформації, корисної всім студентам (включно з мобільними і немобільними студентами), академічному та адміністративному персоналу, працедавцям й іншим зацікавленим сторонам.

Для обслуговування потреб студентів, навчальним закладам слід реєструвати свої досягнення у прозорий, легкий для розуміння спосіб. Тому, цей Довідник надає такі інформаційні пункти, які необхідно включити в основні документи про мобільність з метою кращого порозуміння між різними закладами та країнами, внутрішніми і зовнішніми зацікавленими сторонами.

7.1 Каталог курсу

Каталог курсу (інформаційний пакет) містить детальну, зручну для користувача, найновішу інформацію про навчальне середовище закладу, і повинен бути заздалегідь доступний студентам до періоду їх вступу в установу та під час всього навчання, щоб дати їм можливість зробити правильний вибір і якомога ефективніше використовувати свій час. Така інформація, зокрема, стосується кваліфікацій, що пропонуються, процедур навчання, викладання та оцінювання, рівня освітніх програм, окремих освітніх компонентів і навчальних ресурсів. В каталозі курсу повинні міститись прізвища контактних осіб та інформація стосовно того, як, де і коли можна з ними контактувати.

Каталог курсу слід розмістити на веб-сторінці навчального закладу із зазначенням назви курсів/предметів національною мовою (чи регіональною мовою, якщо це доцільно) та англійською мовою з метою легкого доступу для всіх зацікавлених сторін. Каталог доцільно надрукувати заздалегідь до початку навчання, щоб потенційні студенти змогли зробити свій вибір.

Навчальний заклад самостійно вирішує щодо формату каталогу та послідовності представлення інформації. Проте, дотримання загальної структури, як подано нижче, робить каталог курсу більш порівняним і поліпшує його прозорість. У будь-якому випадку, каталог курсу має містити загальну інформацію про навчальний заклад, його ресурси і послуги, а також академічну інформацію про його програми й окремі освітні компоненти.

Рекомендовані елементи для каталогу курсу

Загальна інформація:

- назва та адреса;
- опис навчального закладу (включаючи тип та статус);
- академічне керівництво;
- академічний календар;
- перелік запропонованих програм;
- вимоги до прийняття на навчання, включаючи мовну політику та процедури реєстрації;
- організація процесу визнання кредитної мобільності і попереднього навчання (формального, неформального та неофіційного);
- принципи призначення кредитів ЄКТС (інституційна рамка кредитів);
- організація навчального процесу (положення).

Ресурси і послуги:

- офіс, що займається студентськими справами;
- житло;
- харчування;
- вартість проживання;
- фінансова підтримка для студентів;
- медичне обслуговування;
- страхування;
- умови для неповносправних студентів та студентів зі спеціальними потребами;
- засоби навчання;
- можливості міжнародної мобільності;
- практична інформація для мобільних студентів, які прибувають на навчання;
- мовні курси;
- можливості для проходження навчальної практики;
- умови для занять спортом та відпочинку;
- студентські організації.

Інформація про програми

- кваліфікація, що присвоюється;
- тривалість програми;
- кількість кредитів;
- рівень кваліфікації відповідно до Національної рамки кваліфікацій та Європейської рамки кваліфікацій;
- галузь/галузі навчання (наприклад, МСКО-F (ISCED-F));
- конкретні вимоги щодо вступу (за необхідності);
- конкретна процедура визнання попереднього навчання (формального, неформального, неофіційного) (за необхідності);
- кваліфікаційні вимоги та положення, включно з вимогами стосовно закінчення навчального закладу (за необхідності);
- профіль програми (див. розділ про розробку програми);
- результати навчання програми;
- структурна діаграма програми з кредитами (60 кредитів ЄКТС відповідають періоду повного академічного року денної форми навчання);
- форма навчання (денна/заочна/електронна/...);
- положення про оцінювання та шкала оцінок;
- обов'язкові або вибіркові вікна мобільності (за необхідності);
- навчальна(і) практика(и) (за необхідності);
- навчання на базі організації;
- керівник програми чи еквівалентна посада;
- професійні профілі випускників;

- доступ до подальшого навчання.

Рекомендуються деякі додаткові елементи для спільних програм:

- інформація стосовно форми диплома та додатка до диплома (спільний/подвійний/множинний);
- члени консорціуму та їх роль;
- структура мобільності програми.

Інформація стосовно окремих освітніх компонентів

- код;
- назва;
- тип (обов'язковий/вибірковий);
- цикл (короткий/перший/другий/третій);
- рік навчання, коли пропонується цей компонент (за необхідності);
- семестр/триместр, коли забезпечується компонент;
- кількість встановлених кредитів ЄКТС;
- прізвище лектора/лекторів;
- результати навчання;
- форми запровадження (аудиторне/ дистанційне навчання/...);
- пререквізити та кореквізити (за необхідності);
- зміст курсу;
- рекомендоване або обов'язкове читання й інші навчальні ресурси/засоби;
- заплановані види навчальної діяльності та методи викладання;
- форми та критерії оцінювання;
- мова викладання.

7.2 ЄКТС і супроводжуючі документи для кредитної мобільності

Угода про навчання забезпечує офіційне зобов'язання між студентом і закладом, що скеровує студента на навчання, та закладом/організацією/компанією, що приймає студента, стосовно всіх видів навчальної діяльності, які будуть реалізовані.

Затвердження угоди про навчання та поправок до неї можливе за допомогою цифрових підписів чи копій сканованих підписів, які пересилаються електронно, згідно з інституційними положеннями або практикою.

7.2.1 Угода для кредитної мобільності з навчання

Рекомендовані елементи для складання угоди для кредитної мобільності з навчання:

- прізвище та контакти студента;
- прізвища, адреси та академічні і/чи адміністративні контактні особи у навчальному закладі, що скеровує студента, і закладі, що приймає студента на навчання;
- галузь навчання у закладі, що скеровує студента на навчання (коди МСКО-F (ISCED-F));
- цикл навчання (короткий/перший/другий/третій);
- період навчання (від/до) у закладі, що приймає студента;
- програма навчання за кордоном: посилання на каталог курсу у закладі, що приймає на навчання, та перелік освітніх компонентів, необхідних для вивчення (з кодами та кредитами ЄКТС);
- освітні компоненти, від вивчення яких студента буде звільнено у закладі, що скеровує його на навчання, якщо компоненти, які вивчалися за кордоном, успішно завершені, чи обумовлено визнання періоду мобільності в цілому (наприклад, існування вікон мобільності та ступенів, що інтегрують обов'язковий період навчання за кордоном);
- підписи трьох сторін (студента, представників навчального закладу, що скеровує його

на навчання, та закладу, що приймає).

7.2.2 Угода про навчальну практику

Угода про навчання є також суттєвою для організації практики, як зобов'язуючий документ, що описує види навчальної діяльності, необхідні для виконання студентом у процесі вивчення цього освітнього компоненту.

Зобов'язання організації, що приймає студента – забезпечити якісну практику, відповідну до навчальної траєкторії студента з чітко визначеними результатами навчання, та видати сертифікат про проходження навчальної практики після її завершення. Зобов'язання закладу, що скеровує студента – забезпечити якість та відповідність виробничої практики, моніторити прогрес студента та визнати кредити ЄКТС за успішно здобуті результати навчання.

Угода про навчальну практику повинна бути підписана трьома сторонами: студентом, навчальним закладом, що скеровує на навчання, та організацією/компанією, що приймає студента.

Рекомендовані елементи угоди про навчальну практику

- прізвище та контактні дані студента;
- прізвища, адреси і контактні особи навчального закладу, що скеровує студента, та організації/компанії тощо, що приймає студента;
- галузь навчання студента в закладі, що його скеровує (коди МСКО-F (ISCED-F));
- цикл навчання (короткий/перший/другий/третій);
- тип організації/компанії (приватна/громадська/тощо);
- період підготовки (від/до) у закладі, що приймає студента, і кредити ЄКТС;
- результати навчання, які необхідно отримати практиканту в кінці практики;
- детальна програма періоду проходження практики, включаючи завдання/результати роботи;
- кількість робочих годин на тиждень;
- рівень компетентності у мові професійного спрямування, якою студент повинен або погоджується оволодіти до початку періоду навчання (за необхідності);
- заходи моніторингу та план оцінювання;
- умови для внесення змін в угоду про навчальну практику;
- організація визнання у закладі, що скеровує студента на навчання;
- підписи трьох сторін (студент, представник закладу, що скеровує студента на навчання, організація/компанія, що приймає студента – включаючи керівника практики та практиканта).

7.3 Академічна довідка

Академічна довідка надає найновішу інформацію про прогрес студентів у навчанні: які освітні компоненти вони засвоїли, кількість кредитів ЄКТС, які вони здобули, та оцінки, які вони отримали.

Оскільки ця довідка є важливим документом для запису успіхів студентів та для визнання навчальних досягнень, вирішальним є визначення відповідального за її складання, спосіб видання та запровадження. Більшість закладів видають академічні довідки, користуючись своїми інституційними базами даних. Важливо пам'ятати, що ця довідка може використовуватись і в інших контекстах, тому інформацію слід подавати прозоро, повно та зрозуміло.

У випадку кредитної мобільності, заклад, що приймає студента, видає академічну довідку всім мобільним студентам і надсилає її закладу, що скеровує студентів, а також студенту в кінці періоду навчання, щоб формально засвідчити завершення роботи, присвоєння кредитів і місцевих оцінок, отриманих у період мобільності. Вона повинна надсилатися у прийнятно короткий час після оголошення результатів студентів у закладі, що їх приймав (див. розділ про кредитну мобільність і визнання).

Рекомендовані елементи для академічної довідки

- прізвище студента;
- ідентифікація і/або контактні дані студента (за необхідності);
- назва та контакти навчального закладу;
- галузь навчання студента і/або назва програми;
- поточний рік навчання;
- освітні компоненти, що вивчаються студентом в цьому закладі (з кодами, кредитами та місцевими оцінками);
 - опис інституційної системи оцінювання;
 - інформація стосовно розподілу оцінок для визначеної референтної групи;
 - дата видачі та підпис відповідальної особи.

Заклад, що скеровує студента на навчання, надає йому свою академічну довідку (або еквівалентний документ/інформаційну базу), без будь-яких подальших вимог до нього/неї, у прийнятний період часу. Це забезпечує зрозумілість щодо визнання результатів під час періоду мобільності за кордоном.

У період мобільності з метою навчання рекомендується включати компоненти, які були замінені у ступеневій програмі студента у домашньому закладі, і кількість кредитів, яку вони відображають, а також за необхідності, переведення оцінок, отриманих студентом за кордоном. Коли період мобільності визнається в цілому, а не компонент за компонентом, заклад, що скеровує, повинен тільки записати кількість кредитів, місцеві оцінки (за необхідності) і результати навчання, визначені для всього періоду мобільності.

У випадку проходження практики, академічна довідка, видана закладом, що скеровує студента, міститиме щонайменше інформацію, необхідну для проведення процедури визнання, як зазначено в угоді, яка складається до періоду мобільності. Ця інформація стосується присвоєння конкретної кількості кредитів, оцінки тощо.

7.4 Сертифікат про навчальну практику

Сертифікат про навчальну практику має на меті забезпечити прозорість та відзначити цінність досвіду, здобутого в результаті практики. Цей документ видається організацією/підприємством, що приймає практикантів для проходження практики, до нього можна додавати інші документи, наприклад, рекомендаційні листи (характеристики).

Рекомендовані елементи для сертифіката про навчальну практику

- прізвище студента,
- назва організації/підприємства;
- контактні дані організації/підприємства (вулиця, місто, країна, телефон, електронна пошта, адреса, веб-сторінка);
 - тип організації/підприємства (приватне/громадське/третій сектор/...);
 - початок та завершення навчальної практики;
 - детальна програма навчальної практики з переліком завдань;
 - знання, навички (теоретичні та практичні) і здобуті уміння (компетенції) (досягнуті результати навчання);
 - оцінювання успішності студента;
 - дата складання, ім'я та підпис відповідальної особи в організації/ підприємстві, що приймає студента.

Подяки

Значна робота для укладання цього Довідника була проведена останнім часом в країнах Болонського процесу та в осібних країнах. Складно було б віддати належне всім організаціям та людям, які брали в цьому участь.

Зокрема, Європейська Комісія хоче подякувати членам галузевої робочої групи з оновлення Довідника користувача ЄКТС, яких номінували країни Європейського простору вищої освіти, та організаціям-учасникам за їх підтримку і відданість справі:

Іван Бабин (Ivan Babyn) (Україна)

Тім Бертуісл (Tim Birtwistle) (Великобританія)

Регін Болтер (Regine Bolter) (Австрія)

Говард Девіс (Howard Davies) (Європейська асоціація Університетів - ЄАУ)

Беатріс Дельпув (Béatrice Delpouve) (Франція)

Роза Думбравеану (Roza Dumbraveanu) (Молдова)

Люк Франсуа (Luc François)(Бельгія)

Волкер Гемліх (Volker Gehmlich)(Німеччина)

Нерсес Геворгян (Nerses Gevorgyan) (Вірменія)

Джудіт Хідасі (Judit Hidasi) (Угорщина)

Марія Кело (Maria Kelo) (Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти – ENQA)

Еліан Котлер (Eliane Kotler) (Франція)

Сандра Кразе (Sandra Kraze) (Європейська асоціація закладів вищої освіти (EURASHE))

Янерік Лундквіст (Janerik Lundquist) (Швеція)

Раймонда Маркевіцене (Raimonda Markeviciene) (Литва)

Лене Офтедал (Lene Oftedal) (Норвегія)

Джон Рейлі (John Reilly) (Великобританія)

Марія Стіччі Даміані (Maria Sticchi Damiani) (Італія)

Ентоні Вікерс (Anthony Vickers) (Сполучене Королівство)

Невена Вуксанович (Nevena Vuksanovic) (Європейський Союз студентів (ESU))

Роберт Вагенаар (Robert Wagenaar) (Нідерланди)

Додатки до оновленого довідника користувача ЄКТС

Додаток 1

Глосарій

Накопичення кредитів

Процес нагромадження кредитів, встановлених за досягнення результатів навчання освітніх компонентів у формальних контекстах, а також за інші види навчальної діяльності, що реалізовані в неофіційних і неформальних контекстах. Студент може накопичувати кредити з метою здобуття кваліфікації, відповідно до вимог закладу, який присуджує ступені; документального підтвердження особистісних досягнень для навчання впродовж життя.

Встановлення кредитів

Процес встановлення відповідної кількості кредитів кваліфікаціям, ступеневим програмам або окремим освітнім компонентам. Кредити встановлюють повним кваліфікаціям чи програмам відповідно до національного законодавства або практики з посиланням на національні і/або Європейські рамки кваліфікацій. Вони призначаються освітнім компонентам, наприклад, розділам курсів, дипломним роботам (дисертаціям), навчанню на базі організації та практиці, беручи за основу розподіл 60 кредитів на один академічний рік денної форми навчання, відповідно до розрахованого навантаження, необхідного для досягнення визначених результатів навчання кожного компонент.

Форми (методи) оцінювання

Сукупність письмових, усних і практичних тестів/екзаменів, проектів, виступів, презентацій і портфоліо, що використовуються для оцінювання прогресу особи, яка навчається, і з'ясування досягнень результатів навчання для кожного компонента.

Критерії оцінювання

Опис того, що особа, яка навчається, повинна робити, і на, якому рівні, з метою демонстрації досягнень результатів навчання.

Форми (Методи) та критерії оцінювання освітнього компонента повинні відповідати і узгоджуватися з результатами навчання, визначеними для нього, та з формами навчальної діяльності, які використовувалися.

Присвоєння кредитів

Формальне надання отримання студентами та іншими особами, що навчаються, кредитів, встановлених кваліфікаціям і/або їх компонентам, за умови досягнення ними визначених результатів навчання. Національні органи влади повинні вказувати заклади, які уповноважені присвоювати кредити ЄКТС. Кредити присвоюються кожному студенту після завершення обов'язкових видів навчальної діяльності і досягнення визначених результатів навчання, що підтверджується відповідним оцінюванням. Якщо студенти та інші особи, які навчаються, досягли результатів навчання в інших формальних, неформальних, чи неофіційних навчальних контекстах або часових рамках, кредити можуть присвоюватися через оцінювання та визнання цих результатів навчання.

Уміння (компетенція)

Європейська рамка кваліфікацій (ЄРК) визначає уміння (компетенцію) як здатність використовувати знання, навички і особисті, соціальні та/або методологічні здібності у робочих чи навчальних ситуаціях для професійного і особистісного розвитку. У контексті Європейської рамки кваліфікацій уміння (компетенція) описується в термінах відповідальності та автономії.

Сприяння розвитку умінь (компетенцій) – об'єкт усіх освітніх програм. Уміння (компетенції) розвиваються в усіх модулях (одиницях) курсу і оцінюються на різних етапах програми. Деякі уміння (компетенції) вузькоспеціалізовані (стосуються конкретної галузі навчання), інші загальні (спільні для будь-якого ступеневого курсу). Розвиток умінь (компетенцій), зазвичай, відбувається в інтегрований та циклічний спосіб впродовж всієї програми.

Неперервний професійний розвиток (НПР)

Неперервний професійний розвиток, як аспект навчання впродовж життя, що іноді відноситься до неперервної професійної освіти, описує навички, знання та досвід, які особа здобуває формально та неформально у процесі фахової діяльності, і на яких базуються її основні кваліфікації та практика. Усе частіше у професійних і технічних сферах існує офіційна вимога продовжувати навчання та розвивати знання, навички і уміння (компетенції) впродовж усієї фахової діяльності, щоб йти в ногу з часом і працювати в безпеці, законно і ефективно. Формальний НПР, що є професійною вимогою, затверджується та документується. Все частіше роботодавці очікують від працівника офіційного оригінального запису про НПР, і в результаті, це стало важливим елементом у навчальному плані.

Каталог курсу (Інформаційний пакет)

Каталог курсу (інформаційний пакет) містить детальну, зручну для користувача, найновішу інформацію про навчальне середовище у закладі (загальна інформація про заклад, його ресурси та послуги, а також академічна інформація про програми та індивідуальні освітні компоненти), який має бути заздалегідь доступним студентам до їх вступу в устанovu і під час всього навчання, щоб дати їм можливість зробити правильний вибір і якомога ефективніше використовувати свій час.

Каталог курсу слід розмістити на веб-сторінці навчального закладу із зазначенням назви курсів/предметів національною мовою (чи регіональною мовою, якщо це доцільно) та англійською мовою з метою легкого доступу для всіх зацікавлених сторін. Навчальний заклад самостійно вирішує щодо формату Каталогу та послідовності представлення інформації. Каталог доцільно надрукувати заздалегідь до початку навчання, щоб потенційні студенти змогли зробити свій вибір.

Навчальний курс

Самодостатній, формально структурований навчальний досвід. Він повинен містити цілісний і чіткий перелік результатів навчання, визначені форми навчальної діяльності узгоджені з часом відведеним в навчальному плані та відповідними критеріями оцінювання.

Кредит (ЄКТС)

Кредити ЄКТС відображають обсяг навчання, що базується на визначених результатах навчання та пов'язаному з ними навантаженні. 60 кредитів ЄКТС призначаються результатам навчання і відповідному навантаженню повного навчального року або його еквіваленту, що, зазвичай, охоплює ряд освітніх компонентів, яким (на основі результатів навчання та навантаження) призначаються кредити. Кредити ЄКТС, в основному, виражаються цілими числами.

Кредитна мобільність

Мобільність студента за обміном, який перебуває в закладі, що його приймає, протягом певного періоду, впродовж якого він/вона виконує певні види діяльності, яким встановлені навчальні кредити, що в подальшому визнаються закладом, який скеровував студента на навчання.

Перенесення кредитів

Процес, за якого кредити, присвоєні одним відповідним органом вищої освіти, визнаються та нараховуються відповідно до вимог програми іншого закладу; або процес, що дозволяє кредитам здобутим за певною програмою відповідати вимогам іншої програми.

Цикл

Однією із цілей Болонської декларації у 1999 було "прийняття системи, що ґрунтується на двох основних циклах, доступеневому і ступеневому". У 2003 році докторське навчання включено у Болонську структуру і віднесено його до третього циклу. ЄПВО визначив ієрархію трьох циклів вищої освіти (перший цикл, другий цикл, третій цикл). Усі кваліфікації вищої освіти у ЄПВО визначені в межах цих трьох циклів.

Дескриптори циклу (рівня)

Загальноприйняті положення стосовно очікуваних результатів для кожного з трьох циклів. Хорошим прикладом дескрипторів циклу (рівня), в загальному, є так звані Дублінські дескриптори, які (разом з ЄКТС) стали підґрунтям для рамки кваліфікацій ЄПВО.

Ступенева мобільність

Навчальна мобільність з метою здобуття ступеня, навіть якщо тільки частина програми засвоюється закордоном. Наприклад, спільне запровадження ступеневих програм і спільне присудження ступеню. (Проект з відображення університетської мобільності (Mapping University Mobility Project), 2015).

Ступенева програма

Перелік освітніх компонентів, який передбачає присудження ступеня студенту після успішного завершення усіх вимог.

Додаток до диплома

Додаток до диплома є документом, що супроводжує диплом про вищу освіту і забезпечує стандартизований опис характеру, рівня, контексту, змісту і статусу навчання завершеного власником цього документу. Він видається вищим освітнім закладом відповідно до стандартів погоджених Європейською комісією, Радою Європи і ЮНЕСКО. Dodatok do диплома є також частиною інструментів прозорості рамки Європас.

Він містить такі вісім розділів інформації:

- власник диплома;
- кваліфікація;
- рівень і функція;
- зміст і отримані результати;
- засвідчення додатка;
- деталі відповідної національної системи вищої освіти (забезпечується Національними Академічними Інформаційними Центрами із Визнання (NARICs));
- будь-яка додаткова відповідна інформація.

Випускники усіх країн, що беруть участь у Болонському процесі, мають право отримати Dodatok do диплома автоматично, безплатно і поширеною Європейською мовою.

Дублінські дескриптори

Дублінські дескриптори є дескрипторами циклу (або “дескрипторами рівня”) представлені у 2003 і запроваджені у 2005 році як Рамка Кваліфікацій ЄПВО. Вони пропонують загальні твердження типових очікуваних досягнень і здатностей, пов’язаних з присудженнями ступенів, які відображають завершення кожного (Болонського) циклу чи рівня. Дескриптори формулюють термінами, що стосуються рівнів умінь (компетенцій), а не результатів навчання, і вони дають змогу розрізнати різні цикли між собою у загальних рисах. Дескриптор рівня включає такі п’ять компонентів:

- знання і розуміння;
- застосування знань і розуміння;
- висловлювання суджень;
- спілкування;
- навички навчання впродовж життя.

Еразмус+

Програма Європейського Союзу для освіти, навчання, молоді та спорту з 2014-2020 (Положення (ЄС) №1288/2013).

Європейська система перенесення і накопичення кредитів (ЄКТС)

Це орієнтована на особу, яка навчається, система перенесення і накопичення кредитів, що ґрунтується на принципі прозорості процесів навчання, викладання й оцінювання. Мета ЄКТС полягає у сприянні процесу планування, запровадження й оцінювання освітніх програм, а також мобільності студентів через визнання навчальних досягнень, кваліфікацій та періодів навчання.

Європейська система кредитів професійно-технічної освіти і підготовки (ECVET)

Європейська система кредитів професійно-технічної освіти і підготовки сприяє перенесенню, визнанню і накопиченню результатів навчання з метою здобуття кваліфікації. Це децентралізована система, що базується на добровільній участі країн-учасниць і зацікавлених

сторін у професійній підготовці, зважаючи на національне законодавство і положення. Ця система надає методологічну рамку для опису кваліфікацій на основі результатів навчання з використанням одиниць, які дозволяють призначати бали, що переводяться, країнами-учасницями з різними освітніми системами і рамками кваліфікацій. Європейська система кредитів професійно-технічної освіти і підготовки ґрунтується на угоді партнерів стосовно прозорості кваліфікації і взаємній довірі зацікавлених сторін (ECVET, 2010).

Освітній компонент

Це самодостатній і формально структурований навчальний досвід (такий як: навчальний курс, модуль, практика).

Європас мобільність

Європас це пакет з п'яти документів (резюме, мовний паспорт, Європас мобільність, додаток до сертифіката, додаток до диплома), які спрямовані на спрощене і чітке розуміння навичок та кваліфікацій у Європі. Європас мобільність це документ для запису знань і навичок, набутих в іншій європейській країні і завершених в закладах, що залучені у процес мобільності особи (заклад, що скеровує та заклад, що приймає).

Європейський простір вищої освіти (ЄПВО)

Європейський простір вищої освіти (ЄПВО) був запущений на десяту річницю Болонського процесу, у березні 2010 року, під час Будапештсько-Віденської конференції міністрів. Ґрунтуючись на основній цілі Болонського процесу з моменту його започаткування у 1999 році, ЄПВО створений для забезпечення більш порівнянних, сумісних, узгоджених та привабливих систем вищої освіти у Європі.

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄРК)

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя є загальноприйнятою Європейською рекомендаційною (еталонною) рамкою, яка дозволяє країнам Європейського Союзу поєднувати свої системи кваліфікацій одна з одною. Вона була затверджена Європейським парламентом і Радою 23 квітня 2008 року. ЄРК використовує вісім відповідних рівнів, що ґрунтуються на результатах навчання, які визначаються трьома категоріями - знання, навички і уміння (компетенції). Це зміщує акцент від вхідних даних (тривалість навчального досвіду, тип закладу) до реальних знань власника кваліфікації і його здатності демонструвати уміння. Це робить кваліфікації чіткішими і більш зрозумілими для різних країн і систем Європейського Союзу.

Гнучкість

Стосується заходів, які забезпечують більшу гнучкість вищої освіти. Ідея цієї концепції у тому, щоб відкрити вищу освіту більшій кількості людей і збільшити адаптивність до численних світів у сучасних суспільствах. Це також відноситься до гнучкості у розробці програми/навчального плану і підходів до навчання і викладання.

Формальне навчання

Навчання, яке типово забезпечується освітньою або навчальною установою, структуроване (в плані навчальних цілей, часу навчання та підтримки навчання) і призводить до отримання сертифікату. Формальне навчання є власним вибором з точки зору особи, яка навчається.

Рамка кваліфікацій європейського простору вищої освіти (РК-ЄПВО)

У ЄПВО рамки кваліфікацій знаходяться на двох рівнях. Всеохоплююча рамка (РК-ЄПВО) затверджена у 2005 році і всі країни учасниці зобов'язалися розвивати національні рамки кваліфікацій, які є сумісними з цією всеохоплюючою рамкою.

Національна рамка кваліфікацій для вищої освіти охоплює усі кваліфікації у системі вищої освіти. Вона показує очікувані результати навчання для даної кваліфікації і спосіб руху особи, яка навчається між кваліфікаціями.

Мета РК-ЄПВО організувати кваліфікації національної вищої освіти у всеохоплюючу широко-європейську рамку кваліфікацій. У межах цієї рамки кваліфікації визначаються згідно з рівнями складності і труднощів (бакалавр, магістр, доктор).

РК-ЄПВО визначає три основні цикли, які описуються Дублінськими дескрипторами. Вони пропонують загальні положення типових очікувань від досягнень і здібностей стосовно

присуджених ступенів, що відображають закінчення кожного циклу. Перший і другий цикли характеризуються також шкалою кредитів.

Вільний ініціатор (вільне незалежне переміщення осіб, які навчаються” (“free movers”))

Студент, який бере участь у кредитній мобільності поза межами організованої студентської програми мобільності (наприклад Erasmus+). Вільний ініціатор вибирає заклад для навчання і організовує свою кредитну мобільність у ньому.

Таблиця розподілу оцінок

Таблиці розподілу оцінок показують спосіб використання існуючої національної чи інституційної шкали – або відкритий доступ або вибіркові системи – і дозволяє порівнювати статистичний розподіл оцінок у паралельній референтній групі іншої установи. Вони відображають статистичний розподіл позитивних оцінок (прохідна оцінка і вище) присвоєних у кожній галузі навчання у конкретному закладі.

Неофіційне навчання

Навчання, яке є результатом повсякденної діяльності, що стосується роботи, сім'ї чи дозвілля, що не організовується або структурується на основі цілей, часу або підтримки навчання; це може бути ненавмисно з перспектив особи, яка навчається; прикладами результатів навчання, набутих шляхом неформального навчання, можуть бути: навички набуті впродовж життя і внаслідок професійного досвіду, навички управління проектами, навички у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, набуті на роботі, у процесі вивчення мови, міжкультурні навички, набуті під час перебування за кордоном, навички у сфері ІКТ набуті поза межами роботи, навички набуті у волонтерській діяльності, культурних заходах, спорті, роботі з молоддю і через діяльність вдома (наприклад, догляд за дитиною) (Рекомендація Ради 2012/С 398/01).

Спільний ступінь

Єдиний документ, що присуджується вищими навчальними закладами, які пропонують спільну програму. Спільний ступінь визнається на національному рівні, як присудження спільної програми (EQAR, 2015).

Спільна програма

Інтегрований навчальний план (освітня програма), що координується і пропонується спільно різними вищими навчальними закладами, і веде до подвійних/множинних ступенів або спільного ступеня (там же).

Особа, яка навчається

Індивідуум, задіяний у навчальному процесі (формальному, неформальному чи неофіційному навчанні). Студенти це особи, які навчаються, які включені у формальний навчальний процес.

Угода про навчання

Формалізоване погодження трьох сторін залучених у процес мобільності – студент, заклад, що відправляє на навчання та заклад чи організація/підприємство, що приймає – для сприяння кредитної мобільності і її визнання. Угода про навчання підписується трьома сторонами перед початком мобільного періоду з наміром надати студенту підтвердження, що кредити, які він/вона успішно здобуде під час періоду мобільності, будуть визнані.

Навчальна мобільність

Навчальна мобільність зазвичай розуміється як фізична мобільність, за якої особа, яка навчається./студент переміщається у заклад іншої країни для вивчення всієї програми, або її частини. Переважна більшість такої мобільності відбувається у контексті запланованих і організованих програм. Кредити за такої мобільності формально визнаються закладом, що відправляє студента на навчання.

Існує значна кількість ‘вільних ініціаторів’ із мобільності, яка залежить від їх власної ініціативи.

Для осіб, які навчаються, поряд із фізичною мобільністю все більш доступною стає віртуальна мобільність. Це також відбувається завдяки організації спільних навчальних планів або

навчальних планів спільного користування, або завдяки відкритим університетам, відкритим освітнім ресурсам, масовим відкритим он-лайн курсам (MOOCs), або іншим онлайн матеріали.

Результати навчання

Твердження про те, що особа, яка навчається, знає, розуміє і здатна виконувати після завершення процесу навчання. Досягнення результатів навчання необхідно оцінювати за допомогою процедур, що ґрунтуються на чітких і прозорих критеріях. Результати навчання призначають як окремим освітнім компонентам, так і програмам в цілому. Вони використовуються у Європейських і національних рамках кваліфікацій для опису рівня відповідної кваліфікації.

Навчальна траєкторія

Навчальна траєкторія це маршрут/шлях, обраний особою, яка навчається, для поступового опанування знаннями і здобуття бажаного ряду умінь (компетенцій). Навчальна траєкторія може бути 'приписом' (покажчиком) з допомогою інституційних рекомендацій та положень (включно з визнанням попереднього навчання і досвіду). Різні навчальні траєкторії можуть вести до присудження однакової кваліфікації. По суті концепт 'навчальна траєкторія' акцентує увагу на виборі студента у досягненні бажаних освітніх цілей.

Дескриптори рівня

Дивись "Дескриптори циклу (рівня)" і "Дублінські дескриптори".

Навчання впродовж життя

Уся навчальна діяльність, здійснена впродовж життя, з метою поліпшення знань, навичок і умінь (компетенцій) з особистої, цивільної, соціальної перспективи і/або пов'язаної з працевлаштуванням (Communication (2001) 678).

Програми і служби, які роблять внесок у навчання впродовж життя у секторі вищої освіти, можуть включати програми з провідними тенденціями, неперервну освіту, вечірні заняття, спеціальні програми для студентів з неповним робочим днем, доступ до бібліотек/ресурсів вищих навчальних закладів, дистанційне навчання, підготовчі курси, цільове керівництво, консультації і ряд інших дій та ініціатив.

Масові відкриті онлайн курси (MOOCs)

Курси, які дозволяють відкритий вступ з безплатним записом і реалізуються в он-лайн режимі, зазвичай з автоматизованою підтримкою, або взаємною підтримкою членів віртуальної групи. Вони часто мають велику кількість зарахованих осіб, які навчаються.

Вікно мобільності

Вікно мобільності це період часу зарезервованого заздалегідь для міжнародної студентської мобільності, яке вставляється у навчальний план навчальної програми (Ференц та ін., 2013 (Ferencz et al.)).

Модуль

Одиниця курсу в системі, де кожна одиниця курсу має однакову кількість кредитів, або кратну їй.

Національна рамка кваліфікацій (НРК)

Інструмент для класифікації кваліфікацій відповідно до переліку критеріїв досягнутих встановлених освітніх рівнів, який спрямований на інтеграцію і координацію національних підсистем кваліфікацій і поліпшує прозорість, доступ, прогресію та якість кваліфікацій з врахуванням вимог ринку праці і громадянського суспільства (Рекомендації Ради 2012/C 398/01).

Національні рамки кваліфікацій охоплюють усі освітні кваліфікації – або усі кваліфікації вищої освіти, в залежності від політики відповідної країни – в освітній системі. Вони показують, що, особи, які навчаються, повинні знати, розуміти і здатні робити на основі даної кваліфікації (результатів навчання), а також як кваліфікації в системі поєднуються, тобто як особи, що навчаються, можуть рухатися між кваліфікаціями в освітній системі.

Національні рамки кваліфікацій розвиваються компетентними громадськими владними структурами відповідної країни у співпраці з широким колом зацікавлених сторін – включно із

вищими навчальними закладами, студентами, науково-педагогічними працівниками і працевдавцями.

Неформальне навчання

Навчання, яке відбувається через заплановану діяльність (на основі навчальних цілей, часу навчання), із використанням певної форми навчальної підтримки (наприклад, стосунки особа, яка навчається, - викладач); може охоплювати програми для передачі фахових навичок, поширення грамотності дорослих і надання базової освіти для ранніх випускників; досить типові випадки для неформального навчання включають корпоративні тренінги, завдяки яким організації оновлюють і покращують навички своїх працівників, для прикладу, навички у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, структурованого он-лайн навчання (наприклад, використання відкритих освітніх ресурсів), і курси, організовані громадянськими суспільними організаціями для своїх членів, цільової групи, або загальної громадськості (там же).

Відкриті освітні ресурси (OER)

Цифровані матеріали, які пропонуються безплатно і відкрито для освітян, студентів та осіб, котрі займаються самоосвітою, з метою багаторазового використання у викладанні, навчанні і дослідницькій діяльності; вони включають навчальний зміст, інструменти програмного забезпечення для створення, використання і поширення змісту, а також ресурси для їх реалізації, для прикладу відкриті ліцензії; відкриті освітні ресурси стосується накопиченої цифрової власності, яку можна упорядковувати з метою подальшого використання, не обмежуючи можливості для зацікавлених у ній осіб (там же).

Програма (освітня)

Комплекс (перелік) освітніх компонентів, який ґрунтується на результатах навчання, що визнаються з метою присудження відповідної кваліфікації.

Прогресія

Процес, який надає можливість особам, які навчаються, переходити з одного рівня кваліфікації до наступного та мати доступ до освітніх програм, що здійснюють підготовку для отримання кваліфікацій вищого рівня порівняно з тими, які вже ними здобуто.

Норми прогресії

Перелік норм, що визначають умови прогресії осіб, які навчаються, в межах кваліфікації та на шляху до здобуття інших кваліфікацій.

Кваліфікація

Будь-який ступінь, диплом, або інший сертифікат, виданий компетентним органом, що підтверджує успішне завершення визнаної програми навчання.

Забезпечення якості

Процес або система процесів, прийнятих на національному та інституційному рівнях, для забезпечення якості освітніх програм і присуджених кваліфікацій.

Забезпечення якості повинно гарантувати навчальне середовище, у якому зміст програм, навчальні можливості та потужності відповідають цілям. Забезпечення якості часто має відношення до контексту постійного вдосконалення циклу навчання (тобто, забезпечення і поліпшення діяльності).

Визнання (академічне визнання)

Схвалення і прийняття курсів, кваліфікацій, чи дипломів одного вищого навчального закладу (вітчизняного чи іноземного) іншим з метою зарахування студента на подальше навчання.

Академічне визнання може потребуватися для академічного зростання в іншому закладі, а в деяких випадках для доступу до іншої фахової діяльності на ринку праці (академічне визнання у професійних цілях). Стосовно Європейського простору вищої освіти, можна розглядати три основних рівні визнання, а також, пов'язані з ними інструменти (як пропонується Лісабонською конвенцією та Болонською декларацією):

(i) визнання кваліфікацій, включно з попереднім навчанням та професійним досвідом, дозволяючи вступ, або повторний вступ до вищої освіти;

(ii) визнання короткого періоду навчань у взаємозв'язку зі студентською мобільністю, вважаючи основним інструментом ЄКТС (Європейську систему перенесення і накопичення кредитів);

(iii) визнання повних ступенів, вважаючи додаток до диплома основним інструментом (Vlăsceanu L., et al, 2004).

Визнання кредитів

Процес, через який навчальний заклад засвідчує, що результати навчання, досягнуті й оцінені в одному навчальному закладі, задовольняють (деякі або усі) вимоги відповідної програми, її компонента або кваліфікації.

Визнання неофіційного і неформального навчання

Процес, через який навчальний заклад засвідчує, що результати навчання, досягнуті й оцінені в іншому контексті (неофіційне чи неформальне навчання), задовольняють (деякі або усі) вимоги окремої програми, її компонента або кваліфікації.

Визнання попереднього навчання і досвіду

Затвердження результатів навчання з офіційної освіти, або неофіційного, чи неформального навчання, здобутих перед запитом на перевірку (Рекомендації Ради 2012/C 398/01).

Визнання професійних кваліфікацій

Директива 2005/36/ЄС встановлює норми для держав-членів Європейського Союзу про доступ до здобуття регульованої професії на основі відповідної фахової кваліфікації. Директива ставить умову, щоб приймаюча держава-член визнавала професійні кваліфікації здобуті в іншій державі-члені, що дозволяє власнику відповідної кваліфікації отримати таку саму професію у приймаючій державі, з метою доступу чи отримання професії.

Визнання професійних кваліфікацій приймаючою державою-членом дозволяє власникам кваліфікації здобувати у державах-членах доступ до тієї ж професії, на яку вони кваліфікувалися у вітчизняній державі-члені і бути працевлаштованим у приймаючій державі-члені за таких самих умов, як і у своїй країні (Директива 2005/36/ЄС).

Студент

Особа, яка навчається, що зарахована на формальну освітню програму.

Студентоцентроване навчання

Підхід у навчанні, що характеризується інноваційними методами викладання, спрямованими на поліпшення навчання у процесі взаємодії викладачів і студентів, і вбачає у студентах важливих активних учасників їхнього власного навчання, формування переносних навичок, для прикладу, вирішення проблеми, критичне та рефлексивне мислення (ESU, 2010).

Академічна довідка

Найновіша інформація про прогрес студентів у навчанні: які навчальні компоненти вони засвоїли, кількість кредитів ЄКТС, які вони заробили, та оцінки, які вони отримали. Це є важливий документ для реєстрації прогресу та визнання навчальних досягнень, включно із мобільністю студентів. Більшість навчальних закладів видають академічні довідки, користуючись своїми інституційними базами даних.

Перенесення (кредитів)

Процес зарахування кредитів, що присвоєні в одному контексті (програмі, закладі) і визнані в іншому контексті, з метою отримання кваліфікації. Кредити, присвоєні студенту в рамках однієї програми, можуть бути перенесені із закладу для накопичення в іншій програмі того ж самого або іншого навчального закладу. Перенесення кредитів – це ключ до успішної навчальної мобільності. Навчальні заклади, факультети, кафедри можуть укладати угоди, які забезпечують автоматичне визнання і перенесення кредитів.

Затвердження

Процес підтвердження уповноваженим органом того, що особа здобула результати навчання, оцінені відповідним стандартом, і складається з таких чотирьох чітких фаз:

1. Ідентифікація через діалог відповідних знань особи.
2. Документація для візуалізації знань особи.
3. Формальне оцінювання цих знань.
4. Сертифікація результатів оцінювання, що веде до часткової або повної кваліфікації (Рекомендація Ради 2012/С 398/ 01).

Віртуальна мобільність

Міждержавне електронне навчання, тобто, коли студент проходить дистанційні курси навчання, запропоновані вищим навчальним закладом за кордоном. Віртуальна мобільність допомагає поліпшувати та доповнювати фізичну мобільність. Віртуальна мобільність може також відігравати важливу роль в стратегії інтернаціоналізації закладу (MApping UNiversity MObility project, 2015).

Навчання на базі організації

Навчання забезпечується університетом, коледжем або іншим провайдером навчання безпосередньо на робочому місці, зазвичай, під наглядом особи з тієї самої організації, а також фаховим наставником ззовні (Шотландська Рада Фінансування, 2015).

Навантаження

Визначення часу, який, зазвичай, необхідний особі, яка навчається, для завершення усіх форм навчальної діяльності, таких як лекції, семінари, проекти, практична робота, практика, самостійне навчання, що вимагається для досягнення визначених результатів навчання у формальних навчальних середовищах. Відповідність навантаження денної форми навчання одного академічного року 60-ти кредитам часто затверджується національними нормативно-правовими положеннями. У більшості випадків навантаження складає від 1500 до 1800 годин на один навчальний рік. Це означає, що один кредит відповідає 25 - 30 годинам роботи. Слід розуміти, що такий розрахунок відображає типові навантаження, і що для окремих студентів реальний час для досягнення результатів навчання варіюватиметься.

Навчальна практика

Спланований період отримання досвіду поза межами закладу (наприклад, на робочому місці), з метою допомоги студенту розвинути конкретні навички, знання і розуміння, що є частиною його програми.

Сертифікат про проходження навчальної практики

Документ видається після закінчення практики організацією/підприємством, що приймає практикантів для проходження практики, до нього можна додавати інші документи, наприклад, рекомендаційний лист (характеристику). Сертифікат про проходження практики має на меті забезпечити прозорість та наголосити (зробити акцент) на цінності досвіду, отриманого в результаті практики.

Приклади переведення оцінок⁵:

1 Переведення оцінок на основі двох таблиць розподілу оцінок двох референтних груп, що належать до різних національних систем оцінювання:

Референтна група А в Італії (Прохідні оцінки в діапазоні 18 до 30 з відзнакою)

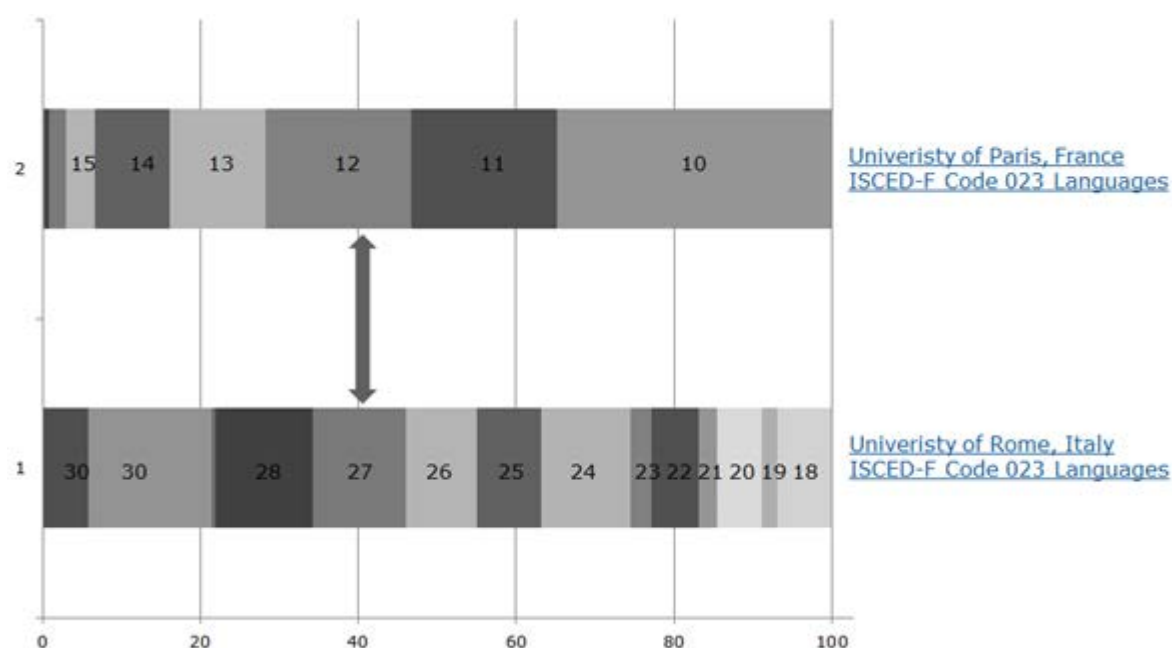
Референтна група/Галузь навчання: МСКО (ISCED) код 023 Мови

Референтна група Б у Франції (Прохідні оцінки від 10 до 20)

Референтна група/Галузь навчання: МСКО (ISCED) код 023 Мови

*Розподіл оцінок всередині референтної групи

**Акумуляований відсоток студентів, що отримали цю оцінку чи нижчу



У цьому випадку відсоткові діапазони оцінок перекриваються. Навчальний заклад, що приймає студента, має вирішити заздалегідь, чи буде братися до уваги мінімальна, середня чи максимальна порівняльна оцінка діапазонів, що перекриваються. Тому, якщо Римський університет вирішив заздалегідь, що буде використовуватись мінімальна чи середня оцінки, то оцінка студента була б 27, а якби було вирішено використовувати максимальну оцінку, то оцінка студента була б 28.

⁵ Для ознайомлення з додатковими прикладами звертайтеся, будь ласка, до веб-сторінки Довідника ЄКТС.

2 Переведення оцінок на основі таблиць розподілу оцінок двох референтних груп, що належать до різних національних систем оцінювання:

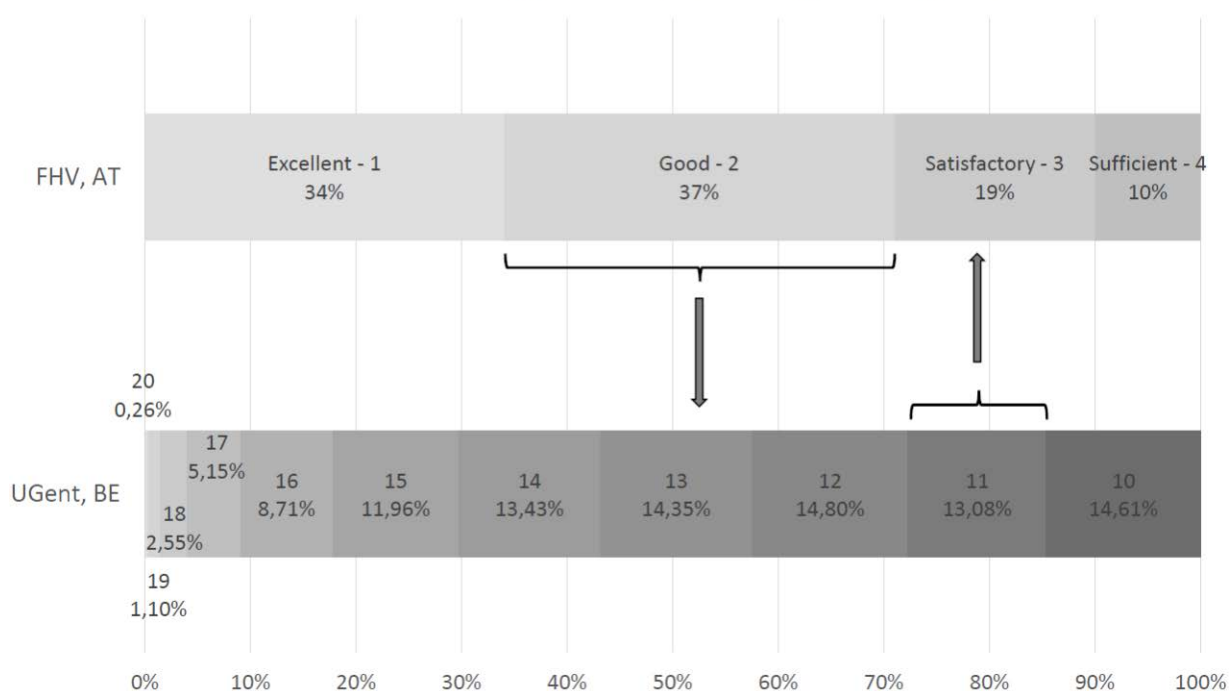
Заклад: Університет прикладних наук у Форарльберзі (FHV)⁶ в Австрії (Прохідні оцінки від 1 до 4)

Референтна група/ Галузь навчання: МСКО (ISCED) Код 071 Інженерія та **інженерні професії (engineering trades)**

Заклад: Університет в Ґенті (Ghent University) у Бельгії (Прохідні оцінки від 10 до 20)

Референтна група/Галузь навчання: МСКО (ISCED) Code 071 Інженерія та **інженерні професії**

ISCED-F Code 071 Engineering and Engineering Trades



У цьому прикладі оцінка 2 (добре), отримана у вищих навчальних закладах в Австрії, переводилася б в оцінку 13 від навчальних закладів в Бельгії. Оцінка 11 від закладів у Бельгії переводилася б в оцінку 3 (задовільно) в Австрії. У цьому випадку обидва заклади вирішили користуватися середньою величиною у разі накладання відсоткових діапазонів.

⁶ Університет прикладних наук у Форарльберзі (Fachhochschule Vorarlberg - FHV)

Рекомендовані джерела

Документи, що стосуються Болонського процесу

Рамка кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти; Болонська робоча група зі створення рамки кваліфікацій, опублікована Міністерством науки, технологій і інновацій, Копенгаген, Лютий 2005: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/050218_QF_EHEA.pdf

Болонська конференція, використання результатів навчання, Единбург, 1-2 липня 2004: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=119>

Болонська рамка і сертифікація (2008): http://www.ehea.info/Uploads/QF/Bologna_Framework_and_Certification_revised_29_02_08.pdf

Берлінське комюніке (Усвідомлення Європейського простору вищої освіти. Комюніке конференції міністрів відповідальних за вищу освіту в Берліні 19 вересня 2003): http://www.ehea.info/Uploads/about/Berlin_Communique1.pdf

Бухарестське комюніке (Використаємо наш потенціал з найбільшою віддачею: Консолідація Європейського простору вищої освіти, Комюніке міністрів відповідальних за вищу освіту в Бухаресті 26-27 квітня 2012): [http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/Bucharest%20Communique%202012\(1\).pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/Bucharest%20Communique%202012(1).pdf)

Європейські стандарти і рекомендації для забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти: <http://www.ehea.info/news-details.aspx?ArticleId=355>

Європейський підхід до забезпечення якості у спільних програмах: <https://eqar.eu/projects/joint-programmes.html>

Звіт робочої групи із структурних реформ групі супроводу Болонського процесу, Робоча група із структурних реформ, Страсбург, Брюссель, Ватикан, Варшава, 8 грудня 2014 року: http://www.ehea.info/Uploads/SubmittedFiles/12_2014/154923.pdf

Офіційні документи Європейського Союзу

Рекомендації Ради ЄС (2012/С 398/01) від 20 грудня 2012 р. щодо затвердження неформального та неофіційного навчання: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:398:0001:0005:EN:PDF>

Повідомлення з Комісії (COM 2001 678) від 21 листопада 2001: Європейський простір для навчання впродовж життя як реальність <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0678:FIN:EN:PDF>

Директива Європейського парламенту і Ради (2005/36/ EC) від 7 вересня 2005 із визнання професійних кваліфікацій: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02005L0036-20140117&from=EN>

Рекомендації Європейського Парламенту та Ради ЄС від 23 квітня 2008 р. щодо запровадження Європейської Рамки Кваліфікацій для навчання впродовж життя: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0506\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0506(01)&from=EN)

Положення Європейського парламенту і Ради ЄС (ЄС № 1288/2013) від 11 грудня 2013 року, яким було започатковано 'Erasmus+' – програма ЄС для навчання, тренування, молоді та спорту: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:347:0050:0073:EN:PDF>

Веб-сторінки і публікації

Європейська мережа національних інформаційних центрів з академічного визнання і мобільності: <http://www.enic-naric.net/>

Окремі документи ЄАУ (Європейської асоціації університетів) щодо Масових відкритих онлайн курсів (MOOCs):
http://www.eua.be/Libraries/Publication/MOOCs_Update_January_2014.sflb.ashx

Дізнатись більше про Європейську систему кредитів професійно-технічної освіти і підготовки (ECVET): Запитання і відповіді, Брюссель (2011): <http://www.ecvet-team.eu/en/system/files/documents/14/questions-answers-about-ecvet-21/04/2010.pdf>

Глосарій Шотландської Ради фінансування:
<http://www.sfc.ac.uk/housekeeping/glossary/glossary.aspx>

Європейська система кредитів професійно-технічної освіти і підготовки (ECVET)
http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/ecvet_en.htm

ЮНЕСКО (2014), МСКО: Міжнародні стандарти класифікації освіти:
<http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-standardclassification-of-education.aspx>

Літэратура

Bergan, S. (2007), Qualifications – Introduction to a concept (Council of Europe higher education series No.6): <https://book.coe.int/eur/en/highereducation-and-research/3794-qualifications-introduction-to-a-conceptcouncil-of-europe-higher-education-series-no6.html>

Bergan, S.; Rauhvargers, A. (eds.) (2005), Standards for recognition: the Lisbon recognition convention and its subsidiary texts (Council of Europe higher education series No. 3): http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/resources/heseries_en.asp

Biggs, J. (2003), Aligning teaching for constructing learning. Higher Education Academy: <https://www.heacademy.ac.uk/aligning-teaching-constructing-learning>

Bingham (1999), Guide to Developing Learning Outcomes

Cedefop (2009), European guidelines for Validating Non-formal and Informal learning; Luxembourg: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4054_en.pdf

Cedefop (2011), Using learning outcomes: European Qualifications Framework Series: Note 4: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/Using_learning_outcomes.pdf

Colucci, E.; Davies, H.; Korhonen, J.; Gaebel, M. (2012): Mobility: Closing the gap between policy and practice; European University Association, Brussels: http://www.maunimo.be/images/Oslo/eua%20maunimo_web.pdf

Euridyce (2012), Recognition of Prior Non-Formal and Informal Learning in Higher Education. Overview: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/focus-on/152.pdf>

Ferencz, L.; Hauschildt, K.; Garam, (eds.) (2013), Mobility Windows: From Concept to Practice, Bonn: Lemmens Medien GmbH (ACA Papers on International Cooperation in Education): http://www.aca-secretariat.be/fileadmin/aca_docs/images/members/ACA_2013_Mobility_windows.pdf

Gosling, D. and Moon, J. (2002), How to use learning outcomes and assessment criteria (Third Edition) London: (SEEC): [http://www.aec-music.eu/userfiles/File/goslingmoon-learningoutcomesassessmentcriteria\(2\).pdf](http://www.aec-music.eu/userfiles/File/goslingmoon-learningoutcomesassessmentcriteria(2).pdf)

Hunt, E. S.; Bergan, S. (eds.) (2010), Developing attitudes to recognition. Substantial differences in an age of globalization (Strasburg:Council of Europe Publishing. Council of Europe Higher Education Series No 13)

Lockhoff, J., Wegejis, B., Durkin, K., Wagenaar, R., González, J., Dalla Rosa, L., & Gobbi, M. (2011). *A guide to formulating degree programme profiles. Including programme competences and programme learning outcomes. University of Deusto*: <http://core-project.eu/documents/Tuning%20G%20Formulating%20Degree%20PR4.pdf>

Moon, J. (2002), The Module and Programme Development Handbook, London: Kogan Page Limited: http://books.google.co.uk/books?id=1uKQAgAAQBAJ&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Moon, J. (2004). Linking levels, learning outcomes and assessment criteria, Edinburgh: http://www.ehea.info/Uploads/Seminars/040701-02Linking_Levels_plus_ass_crit-Moon.pdf

Moon, J. (2004). Some thoughts on learning outcomes – their roles and use in higher education in the UK; Presentation slides from the 'Using Learning Outcomes' Conference, Edinburgh: <http://www.ehea.info/Uploads/Seminars/04070102Moon.pdf>

Vlăsceanu L., et al. (2004), Quality Assurance and Accreditation: A Glossary of Basic Terms and Definitions, Papers on Higher Education, UNESCO-CEPES: http://siteresources.worldbank.org/INTAFRREGTOPTEIA/Resources/UNESCO_Glossary_of_QA_and_Accreditation.pdf 88

Результати проекту

Проект CoRe. Уміння в освіті та проект з визнання: <http://www.core-project.eu/>

EGRACONS – Європейська система конвертації оцінок, проект, фінансований також Програмою ЄС з Навчання впродовж життя: <http://egracons.eu/>

Довідник EAR (European Area of Recognition) – проект з Європейського простору визнання <http://www.eurorecognition.eu/emanual/>

Проект EMQT – Erasmus Mobility Quality tools (Засоби для якості мобільності Еразмус), фінансований також Програмою ЄС з Навчання впродовж життя http://www.cherconsult.de/cms/?getObject=397&PK_Projekt=1022&strAction=show&getLang=de

European Recognition Manual for Higher Education Institutions (Посібник з європейського визнання для закладів вищої освіти) <http://eurorecognition.eu/Manual/EAR%20HEI.pdf>

Joint Degrees from A to Z Project (проект Об'єднані ступені від А до Я), фінансований спільно також програмою ЄС Erasmus Mundus: <http://www.nuffic.nl/en/expertise/jdaz>

Проект MAUNIMO (MApping UNiversity Mobility – Планування університетської мобільності): <http://www.maunimo.be/index.php>

Портал спільних програм Європейського консорціуму з акредитації вищої освіти (ECA), фінансований також програмою ЄС Erasmus Mundus http://ecahe.eu/w/index.php/Portal:Joint_programmes

Практичний довідник з розробки навчальних програм з інтегрованою транснаціональною мобільністю – проект МОССА (Model for Core Curricula with Integrated Mobility Abroad – Модель основного навчального плану з інтегрованою мобільністю за кордоном), фінансований також Програмою ЄС Socrates

Перелік засобів студентноцентрованого навчання для студентів, працівників і вищих навчальних закладів. Брюссель, 2010 – проект Європейського союзу студентів, фінансований також Програмою ЄС з Навчання впродовж життя: <http://www.esu-online.org/resources/6068/Student-Centred-Learning-Toolkit/>

TUNING Academy: <http://tuningacademy.org/>

Приклади профілів програми і формулювання результатів навчання програми

Подані нижче приклади показують різні способи опису профілів програми і/або окремих розділів курсу. Це не є єдино правильні моделі для наслідування, але вони є прикладами доброї практики, що ґрунтується на рекомендаціях Довідника ЄКТС.

ПРИКЛАД I – опис першого циклу ступеневої програми з комп'ютерної інженерії і результатів навчання одиниці курсу Фізика I

Профіль ступеневої програми

Ступінь бакалавра з комп'ютерної інженерії розроблений з метою підготовки студентів на глибокому культурному підґрунті, що базується на досвіді у різних сферах інженерії та глибокій обізнаності в сфері комп'ютерної науки. Курс повинен забезпечити студентів уміннями, необхідними для розробки, встановлення та підтримки комп'ютерних систем і мереж, програмного забезпечення, промислових автоматизованих систем, управління інформаційними системами, інтегрованої обробки даних та систем керування. Випускник комп'ютерної інженерії, в першу чергу, є інженер, а також добрий ІТ фахівець.

Основні результати навчання

Випускники першого циклу ступеневої програми з комп'ютерної інженерії здатні: розробляти, встановлювати і підтримувати комп'ютерні системи та мережі, програмне забезпечення, промислові автоматизовані системи, управління інформаційними системами, інтегровану обробку даних та системи керування.

Професійні профілі випускників

Випускники цього ступеня можуть працювати в ІТ-компаніях, які спеціалізуються на виробництві комп'ютерного апаратного і програмного забезпечення, а також на автоматизованих промислових підприємствах або на будь-яких інших підприємствах, що використовують інформаційні системи і комп'ютерні мережі для внутрішнього виробництва і процесів управління. Також вони можуть бути фрілансерами або незалежними працівниками в основному для вдосконалення цифрових систем керування спеціальними пристроями. Більше того, програма забезпечить студентів необхідними вимогами для подальшого академічного зростання у сфері комп'ютерної інженерії та автоматики.

Окремий розділ курсу: Фізика I

Результати навчання

Студент, який успішно завершить курс, матиме змогу вдосконалити знання про базові поняття фізики як з механіки Ньютона, так і з класичного електромагнетизму. Він/вона зможе продемонструвати глибокі знання законів збереження і рівнянь Максвелла, застосування яких дозволить йому/їй розв'язувати задачі з динаміки в механічних системах та задач з конфігурації полів з електромагнетизму.

Форми (методи) і критерії оцінювання

Форми (методи) оцінювання:

- Фінальний (підсумковий) письмовий екзамен;
- фінальний (підсумковий) усний екзамен.

Щоб отримати допуск до фінального усного екзамену, потрібно скласти письмовий екзамен. 15 з 30 – мінімальна кількість балів, необхідна для зарахування письмового екзамену. Коли складено письмовий екзамен, значущість усного складає приблизно 70% кінцевої оцінки.

Критерії оцінювання

Студент буде оцінюватися відповідно до його здатності розуміти основні поняття курсу і застосовувати ці поняття для розв'язання задач в конкретних випадках. - Під час письмового екзамену (3 години, 2 задачі) студент повинен продемонструвати свою здатність розкрити основні

поняття, щоб знайти правильну відповідь на типовий ряд із трьох запитань до кожної задачі. – Під час усного екзамену (1/2 години) студент повинен показати свою здатність критично аналізувати та застосовувати на практиці найважливіші закони фізики, які розглядалися під час курсу.

Приклад II

Опис навчальної програми першого циклу з Історії та результати навчання розділу курсу Нова історія

Профіль ступеневої програми

Завдання ступеневої програми з історії полягає у підготовці студентів до практичного історичного дослідження завдяки ґрунтовним знанням масштабних історіографічних тем і дискусій із застосуванням методологій опрацювання і тлумачення джерел, використовуючи чітку і точну мову, яка відповідає історіографічному дискурсу. Навчальний досвід організовується в цикл лекцій, семінарів, лабораторних занять і роботу в групах. Окрім цих форм діяльності, студенти можуть відвідувати конференції, симпозіуми і зустрічі для того, щоб бути в курсі наукових обговорень на національному та міжнародному рівнях. Ступенева програма має чотири напрямки: Стародавня історія, Історія середніх віків, Нова історія і Новітня історія.

Основні результати навчання

Випускники ступеневої програми першого циклу з історії здатні продемонструвати: – Критичне розуміння відношення теперішнього до минулого – Знання основних прийомів історичного дослідження і здатність їх застосовувати – Здатність визначати відповідну наукову літературу, бібліографію і наукові джерела для вирішення історіографічних проблем – Здатність обговорювати результати дослідження в різний спосіб залежно від цільової аудиторії – Знання основних інструментів історії, інших соціальних і гуманітарних наук та здатність їх використовувати – Ґрунтовні знання загальних напрямків історії людства – Більш спеціалізовані знання одного широкого періоду в історії (Стародавнього, Середньовічного, Нового/Новітнього) – Здатність спілкуватися щонайменше однією мовою Європейського Союзу, окрім італійської – Основні здатності ІКТ (інформаційних та комунікаційних технологій) для спілкування, пошуку та розробки історіографічних текстів і даних.

Професійний профіль випускників

Ті, хто здобув ступінь першого циклу (Laurea) з історії, здатні виконувати різні види діяльності у громадських і приватних організаціях, виконуючи обов'язки, пов'язані з координацією і виконанням історичного дослідження, збереженням та стабілізацією культурної спадщини, особливо це стосується архівів, бібліотек і матеріальної культури; публікацією, журналістикою й іншими різними контекстами, де корисна історична культура та її популяризація, включно з державним управлінням і міжнародними культурними зв'язками. Випускники можуть вступати на програми підготовки вчителів історії та літератури. Вони можуть конкурувати за місця в державній адміністрації, що пов'язані з навчанням, управлінням архівами, бібліотеками і музеями, парламентською документацією та інформаційними послугами, а також з дипломатичною професійною діяльністю.

Окремий розділ курсу: Нова історія

Результати навчання

Студент, який успішно пройде курс, здатний демонструвати ґрунтовні знання основних процесів і подій в європейській та світовій історії з часів географічних відкриттів до Наполеонівського періоду. Окрім того, він/вона володітиме сучасними та конкретними знаннями про Іспанську імперію в середземноморському і атлантичному контексті і про дотичні історіографічні проблеми; здатний читати й аналізувати тексти й документи даного періоду.

Форми (Методи) і критерії оцінювання

Форми (Методи) оцінювання:

- фінальний (підсумковий) усний екзамен;
- поточні письмові тести.

Студенти, які відвідують лекції, беруть участь в дискусіях і аналізують документи, можуть періодично здавати письмові екзамени, які зазвичай складаються із письмових відповідей на питання у формі есе, стосовно матеріалу курсу, оцінюються і будуть враховуватися на фінальному усному екзамені. Ті студенти, які не можуть відвідувати заняття, будуть оцінюватися лише під час фінального усного екзамену.

Критерії оцінювання

Час для виконання і форма поточних письмових тестів обговорюються зі студентами протягом лекцій. Фінальний усний екзамен повинен з'ясувати, чи студент здатний продемонструвати знання матеріалу курсу та критично і правильно дискутувати про обрану монографію/ї.

Приклад III

Опис ступеневої програми першого циклу з Бізнес-адміністрування

Назва програми:

Бізнес-адміністрування

Рівень програми:

Програма на здобуття ступеня професійного бакалавра

Присвоєна кваліфікація:

Менеджер підприємства і установи

Рівень кваліфікації:

Після успішного завершення програми випускник отримує диплом професійного бакалавра і кваліфікацію «менеджер підприємства і установи», яка відповідає 5 рівню професійної кваліфікації, а також 6 рівню Рамки Кваліфікацій Латвії (LGF) і 6 рівню Європейської рамки кваліфікацій.

Особливі вимоги до зарахування на навчання:

Зарахування на навчальну програму організовується згідно з Положеннями про зарахування до школи (the Enrolment Regulations of the School), які затверджуються Сенатом на кожен наступний навчальний рік.

Особливі заходи для визнання попереднього навчання:

Для визнання неформального та неофіційного навчання існує нормативно-правова база для сприяння та впровадження навчання впродовж життя. 10 січня 2012 року Кабінет Міністрів видав «Правила процедури з визнання результатів навчання попереднього навчання або професійного досвіду», №36. Процедурні документи були розроблені школою та затверджені сенатом. Види діяльності у навчанні впродовж життя були розроблені з метою його сприяння. Програми розробляються з результатами навчання для забезпечення прозорості і порівнянності програм. ЄКТС застосовується у навчанні впродовж життя. Загальні положення про визнання неформального та неофіційного навчання викладено в «Правилах процедури з визнання результатів навчання попереднього навчання», які були затверджені сенатом у 2012 році. Документ пояснює процес, критерії і визнання.

Вимоги та положення стосовно кваліфікаційні:

З метою здобуття ступеня професійного бакалавра і кваліфікації, студент повинен виконати такі програмні вимоги:

- досягти результатів навчання, які передбачаються загальними і спеціальними курсами;
- досягти результатів навчання, які передбачаються вибірковими (факультативними) курсами;
- пройти практику в компанії,
- підготувати і захистити дипломну роботу бакалавра.

Профіль програми:

Метою програми є забезпечення можливостей для оволодіння знаннями, навичками і здатностями, щоб підготувати компетентних менеджерів, які можуть застосовувати свої знання у

процесі управління та вирішення проблем, а також під час прийняття рішень у відповідних сферах національної економіки за мінливих суспільно-економічних умов. Присвоєна кваліфікація підтверджує, що випускники здобули умінням визначення і формулювання основних принципів ефективної роботи підприємства, планування та керування робочим процесом згідно з цілями, поставленими підприємством; навчилися працювати з людьми та готові адаптуватися до різних швидких змін у бізнес-середовищі в сфері менеджменту відповідно до категорії п'ятого професійно-кваліфікаційного рівня професійного стандарту професій "менеджер підприємства і установи", який відповідає шостому рівню Рамки Кваліфікацій Латвії (LGF) і шостому рівню Європейської рамки кваліфікацій. Студенти навчаються під керівництвом досвідченого, професійного персоналу і отримують 240 ЄКТС (160 латвійських кредитів). Студенти перебувають у міжнародному навчальному середовищі. Вони мають право навчатися за програмою обміну Еразмус+ (Erasmus+). Студенти також мають можливість навчатися у міжнародного академічного персоналу університетів-партнерів. Організація і керування інтернатурою є складовою програми.

Основні результати навчання:

Згідно з програмою студенти здатні розуміти і пояснювати закономірності економічного розвитку, процеси в національній економіці. Вони навчаються пояснювати їх, брати участь в предметних дискусіях і приймати рішення відповідно до обставин, що постійно змінюються.

Вони будуть здатні застосовувати знання отримані з менеджменту підприємницької діяльності відповідно до оперативних та стратегічних цілей. Вони навчаються стежити за процесом реалізації, приймати рішення і вносити корективи для оптимізації оперативної та стратегічної діяльності.

Студенти повинні бути здатними до виконання професійної діяльності, формулювання й аналізу інформації і проблем, знаходити їх професійне вирішення з допомогою наукового підходу.

Окрім того, вони повинні розуміти як діяти етично і брати відповідальність за професійний вплив на середовище і суспільство.

А також, студенти повинні охоче брати на себе відповідальність в умовах командної роботи, делегувати обов'язки і координувати виконання завдань. Це включає ефективне планування і організацію роботи, вирішення конфліктних ситуацій.

Професійний профіль випускників з прикладами:

Випускники працюють як в громадських, так і в приватних компаніях та установах. В малих і середніх компаніях вони займають посади менеджерів/керівників окремих відділень.

Доступ до подальшого навчання:

Випускники професійної навчальної програми, які отримали ступінь професійного бакалавра, мають право продовжувати навчання для здобуття ступеня Магістра.

Окремий розділ курсу: Поведінка споживача на світовому ринку

Результати навчання:

- студент може пояснити і застосувати основні терміни, визначення і поняття, що стосуються поведінки споживача;
- студент може аналізувати тенденції поведінки споживача і застосовувати їх на конкретному споживчому ринку;
- студент може описати фактори, які впливають на рішення споживача щодо купівлі продукту;
- студент може оцінити ефективність різних рекламних матеріалів та іншої діяльності, яка стимулює попит, а також їхній вплив на поведінку споживача.

Приклад IV

Опис ступеневої програми другого циклу з "Поглиблене вивчення спектроскопії в хімії" і результатів навчання розділу курсу "Мас-спектроскопія"

Профіль ступеневої програми

Програма магістра готує студентів стати експертами та розвиває у них міжнародні навички, необхідні для докторського навчання і/або професійного зростання у промисловості, а саме у сфері

хімічного аналізу і характеристики структури матеріалів. Окрім забезпечення високої спеціалізації та доступу до найсучасніших технологій, схема мобільності передбачає, що студенти навчатимуться за загальним основним навчальним планом у різних закладах вищої освіти Європи.

Основні результати навчання:

Студенти здобудуть основні навички з:

- хімічного аналізу;
- структурної характеристики;
- зображення і молекулярного моделювання;
- характеристики швидких реакцій;
- контролю якості;
- матеріалів.

Студенти здобудуть додаткові навички з:

- проведення науково-дослідних проектів;
- прийняття рішень у сфері управління процесом;
- іноземних мов (усна і письмова презентація наукового проекту англійською мовою);
- проведення проектів в міжнародному та мультикультурному контексті;
- географічної мобільності.

Приклад окремого розділу курсу

Програма з “Поглибленого вивчення спектроскопії в хімії”

Назва розділу: Масова спектроскопія (**Проф. ХУ**).

Код розділу: ASC 01 – ІІ семестер І.

Кредити ЄКТС: 5 кредитів

Передумови: Бакалавр хімії або еквівалентний ступінь

Опис курсу:

Курс охоплює аспекти молекулярної мас-спектрометрії, в тому числі останні досягнення в розробці обладнання, технологій і розуміння мас-спектральних процесів. Подаються доступні методи для впровадження аналітичних зразків, враховуються переваги і недоліки цих методів. Розглядаються різні типи мас-аналізаторів, їхні принципи роботи та показники діяльності. Описано сучасне програмне забезпечення для інформаційно-залежного аналізу та онлайн технік. Представлено приклади застосування мас-спектрометричних технік в різних галузях хімії.

Цілі:

Цілі розділу:

- поглибити і розширити знання з теоретичних та інструментальних понять, введених протягом ступеневої програми бакалавра;
- розвинути уміння і впевненість студентів у питаннях мас-спектрометрії;
- висвітлити сучасні досягнення в застосуванні приладів та технік в мас-спектрометрії;
- визначити відповідний інструментарій для конкретного використання.

Результати навчання:

Після проходження цього курсу студент повинен бути здатним:

- всебічно обговорювати доступні методи для введення зразків за допомогою мас-спектрометра;
- визначати методи для іонізації, їхні переваги і недоліки;
- критично підходити до наявних типів мас-аналізаторів;
- обговорювати використання програмного забезпечення при одержанні та аналізі мас-спектральних даних;
- визначати найкращі інструменти для відповідного застосування, описувати об'єм та обмеження отриманих даних;
- трактувати мас-спектральні дані і підводити підсумки в усній та письмовій формах;

- пояснювати неспеціалістам, як мас-спектрометрія може давати цінну інформацію для різних напрямків хімії і дотичних дисциплін.

Викладання і навчання:

Лекції і семінари: 40 годин.

Студентоцентроване навчання: 90 годин.

Загальна кількість годин: 130.

Критерії оцінювання:

Екзамен після завершення періоду навчання: письмовий або усний (оцінюється максимально у 100 відсотків)

Бібліографія:

Mass Spectrometry, Principles and Applications, E. de Hoffmann and V. Stroobant, Wiley, Chichester, 2001. (Е. Де Гофманн, В. Стробоант. Мас-Спектрометрія, принципи та застосування).

Приклади: результати навчання

Зразок аналізу і структурування результатів навчання

Приклад – Опис результатів навчання ступеневої програми другого циклу (вищий рівень магістра) Маркетинговий аналіз

Результат навчання (РН) 1: Уміння (компетенція) здійснювати маркетинговий аналіз

РН 1.1 Розроблення складних маркетингових моделей прийняття рішень, базованих на теоріях менеджменту, що стосуються стосунків з клієнтами.

РН 1.2 Інтегрування систем маркетингових рішень у реальне середовище компанії.

РН 1.3 Незалежний і критичний аналіз проблем, стосовно бізнесу, з допомогою аналізу даних й інформатики.

РН 1.4 Креативне застосування найновіших технік аналізу даних для вирішення питань, пов'язаних з бізнесом.

РН 1.5 Креативне застосування методів дослідження передових досягнень ринку з питань, пов'язаних з бізнесом.

Результат навчання 2: Уміння (компетенція) здійснювати наукове дослідження

РН 2.1 Відбір і перевірка способів аналізу даних і статистичних технік для оптимального моделювання складних маркетингових проблем.

РН 2.2 Перетворення комплексних маркетингових проблем у науково-дослідні питання.

РН 2.3 Використання наукової літератури з міжнародних, рецензованих журналів для вирішення складних маркетингових проблем.

РН 2.4 Перевірка результатів власного дослідження з допомогою наукової літератури з маркетингу.

РН 2.5 Способи структурування комплексних даних.

Результат навчання 3: Мисленнєве уміння (компетенція)

РН 3.1 Опанування різних мов програмування і програмних засобів для створення комплексних моделей маркетингових рішень.

РН 3.2 Постійне розширення власних методологічних умінь (компетенції) в інтерактивний спосіб.

РН 3.3 Незалежне формулювання правильних висновків щодо комплексних маркетингових проблем.

РН 3.4 Об'єднання протилежних поглядів різних зацікавлених сторін в єдине маркетингове рішення.

Результат навчання 4: Уміння (компетенція) співпрацювати і спілкуватися

РН 4.1 Науково достовірне звітування щодо результатів власного маркетингового дослідження.

РН 4.2 Виконання реальних бізнес-проектів у міжнародній та міждисциплінарній команді з різним рівнем досвіду.

РН 4.3 Професійна підготовка письмового звіту про складні маркетингові проблеми та їх вирішення.

РН 4.4 Виконання професійного усного звіту про складні маркетингові проблеми та їх вирішення.

PH 4.5 Обговорення англійською мовою маркетингових рішень як з фахівцями, так і з нефахівцями.

PH 4.6 Значний особистий внесок студента в реальний бізнес-проект.

Результат навчання 5: Суспільне уміння (компетенція)

PH 5.1 Інтегрування результатів нових досягнень у збір даних.

PH 5.2 Корегування моделей прийняття рішень відповідно до обмежень і цілей бізнесу.